

Štev. 8.

V Ljubljani, dne 15. aprila.

1886.

Z grobów.

1.

Na sredi pólja vrt zelèn,
S kamnitim zidom ograjèn
In s suhim drevjem nasajèn.

Med drevjem pa štrlí navpík
Premnog izkléсан spomeník,
Ki dolge je poti mejník.

Kakó je vrtec ta hladán,
Kakó hladán, kakó mirán,
Posvetni hrup mu ni poznán!

Utrujen li si, potnik moj,
Ki čêlo ti poliva znoj,
Tu nehal trud bo moj in tvoj!

Tù tih prostorček najde vsák,
Naj plémič bo, naj bo prosták,
Prosják tu kralju je enák!

Saj to je javni, skupni vrt
In noč in dan stojí odprt,
Vrtnarka pa je — bela smrt! —

2.

Ntiho selišče nekdanjcev
Pogosto me goni srcé;
Pač sluti, da tukaj mu bóli
In želje nemirne zaspé.

Tu misli nebròj se mi vzbujá,
Nebroj se budí mi čutíl,
In bližnja sorodnost mi diše
Iz tihih in tožnih gomfl.

Ko gledam po grobih, se zdí mi,
Kot gledal bi v svoje srcé,
Saj tudi tu notri, tu notri
Mrliči nešteti ležé.

Kar bilo je duši najdražje,
Pobrala mi v cvetji je smrt,
Zatrla mi nado za nado,
Podrla načrt na načrt.

Pač mnoge mi svet je zamóril,
A mnoge zamóril sem sám; —
Zdaj tiho ležé zamorjénci
Na dnu neposvêčenih jam.

Nad njimi pa ní spomenika,
Ne vklónjenih vrb ne ciprés;
Le spev moj se včasi jih spomni
In sólza iz mojih očés.

In ranjke, ki spé po gomilah,
Spet rajski bo vzbúдил klicár;
A mojega srca mrličí
Nikdár ne dvignó se, nikdar. —
(Dalje pride.)

S. Gregorčič.

Jurij Šubić.

(Konec.)

Ko je Jurij Šubić l. 1880. dovršil slikarska svoja dela pri Schliemannu, ostavil je prestolnico novogrškega kraljevstva, Atene, ter se preselil v Pariz, kamor ga je bil povabil prijatelj z dunajske akademije, češki slikar Vojteh Hýnais. Ondu se je začela nova doba v življenju našega umetnika. Pariz, prekrasna stolica najinteligentnejšega, na vrhunci človeške omike stoječega naroda francoskega, bilo je že od nekdanj izvoljeno utopišče najrazbornejših duhov z vsega sveta in vseh narodov. Naravno je torej, da so se v tem svetovnem sredotočju kulture, zlasti kar ga obseva solnce svobode, tolerancije in humanitate, ugodno razvijale i lepe umetnosti, mej katerimi si je slikarstvo v najnovejši dobi pridobilo palmo svetovnega prvenstva. Moderno francosko slikarstvo namreč, probudivši se iz somračnih halucinacij srednjeveškega mysticizma, postavilo se je na osvetljeno tvirosiše prirodnega realizma, kateremu je uzvišeni nalog: predstavljati zemeljsko istinitost v oblaženi, idealizovani podobi. Ni čudo, da se je mladi, življenjaveseli naš slikar, prišedši baš izmej vedrogledih Helencev, tam v sijajnem Parizu, v družini jovijalnih umetnikov otresel onih konvencionalnih šablon v slikarstvu, katere so se ga bile prijete na dunajski akademiji za Rahlovega ravnateljstvanja, ter si v kratkem času prisvojil način svobodnega in jasnega slikanja realistne francoske šole! In bil je ukazeljni slikar v ti dobi jako marljiv in plodovit! Takoj po svojem prihodu v Pariz je izdeloval s Hýnaisom dekorativne slike na platno za češko „Narodno divadlo“, izmej katerih mi je omeniti posebno prekrasne „Pomladi“ v kraljevskem budoarji, katero je zvršil Jurij Šubić. — Dovršivši te slike je pomagal slavnemu slikarju češkemu Vaclavu Brožíku pri izdelovanju njegove kolosalne slike „Jan Hus“. — V isti dobi se je bil seznanil v Parizu tudi z ogrskim slikarjem Mihaljem Munkaczyjem, kateri mu je dajal mnogo naročil. Pri veliki njegovi sliki „Krist na Kalvariji“ sodeloval je ves čas njenega postanka; tudi je zvršil več raznih kopij po delih tega slavnega Ogra. Razven tega je slikal za druga privatna naročila. Charles Sedelmayer, jeden prvih umetniških kupcev in veledušni mecen v Parizu živečih slikarjev avstrijskih, kateri prireja perijodne razstave njihovih proizvodov, naročal je pri Juriji Šubići razna dela; mej drugim dve kopiji po Murillu za španjsko kraljico. — Leta 1883. je dovršil sliko „Skupni zajuterk“, kateri predstavlja mlada gospodična, pitajoča papigo s sladkorjem. To sliko je kupil Dunajčan Weiss. Istega leta je razstavil naš rojak v pariškem „Salonu“ žanrsko sliko „Avant la chasse“ (pred lovom). Slika predočuje kmeta iz Normandije, kateri, pripravljajoč se na lov, preiskuje svojo puško. Mož stoji v sobi pred odprtimi vrati, skoz katera sije solnce v sobo. To sliko je izdelal naš umetnik na počitnicah v graščini madame Deriver. Vrednost slike moremo presoditi po tem, da je odbor dotične razstave od 10.000 napovedanih slik vsprejel samo kakih 3000 slik. — Razven tega je Jurij Šubić v spomladi l. 1883. za svojega bavljenja na rojstvenem domu svojem, kamor ga je iz Pariza bila poklicala vojniška dolžnost, naslikal sv. Jurija za glavni oltar

župe Šent Jurij pri Kranji. Ta slika je razven dovršene slikarske tehnike znamenita zaradi nenavadne poziture svetnikovega konja, povsem različne od one, v kateri se ta žival običajno predstavlja na drugih enakih slikah . . .

Imeli bi navesti še marsikatero sliko našega umetnika iz iste dobe; toda že to število nam svedoči ob izredni plodovitosti njegovi. —

Nov, velevažen ter označujoč odstavek umetniškega delovanja njegovega pa so Jurija Šubića dekorativne slike v novem muzeji ljubljanskem. Kakor smo izvestili že v l. šte. letošnjega „Slovana“, zvršil je naš slikar po naročilu deželnega odbora kranjskega za plafond muzejskega stolbišča četiri alegorije onih ved in umetnosti, katere spadajo v področje jednakega zavoda, in sicer: prirodopisje, umetnost, zgodovino in starinstvo. Ker je „Slovan“ posnetke teh slik že priobčil z dotičnimi opisi vred, ne bodem jih tukaj več razkladal. Samo toliko naj še omenim: Ko so navedene četiri slike dospele iz Pariza, kjer jih je slikar bil izgotovil, bil je deželni odbor toli presenečen, da je zelo stari zasmehovalec vseh slovenskih teženj, Dežman, priznal ves očaran, da je kaj takega zmožen ustvariti le — pristen umetnik, živeč v Parizu. Z vso pripravnostjo je dovolil potem deželni odbor našemu umetniku potnino iz Pariza v Ljubljano, poverivši mu še drugo dekorativno slikanje novovzgrajenega muzeja. Prišedši polen uznešenja lanske jeseni iz daljnje metropole francoske v predrago domovino, naslikal je Jurij Šubić v muzejskem vestibulu portreće naslednjih četirih za deželo Kranjsko zaslužnih mož, in sicer: Valvazorja, Žige Cojza, Vodnika in Herbersteina. Te slike so proizvedene z oljnatimi bôjami na presni omet, v nadživotni velikosti. Slikar je izvrstno pogodil fizijonomije in označujoči tip posamičnikov ter podelil njihovemu inkarnatu kaj blagodejno živo svežost. —

Te Jurija Šubića slike v ljubljanskem Rudolfinu so pravi biser domače umetnosti, kateri smelo pokažemo vsakemu tujcu, kažoč ponosno: To je naše! To nam je potrdil i merodaven mož strokovnjak! Na svojem potovanju skoz Ljubljano, ogledal si je Jurija Šubića slike v našem muzeji sloveči dunajski slikar, profesor Pausinger, ter rekel ves zauzet: „Dieser Mann hat eine grosse Zukunft!“ — Tem bolj nam je žal, da se naš deželni odbor ni mogel odločiti za ono zgodovinsko sliko, katero je umetnik neki bil načrtal za plafond glavne muzejske dvorane. —

Razven teh dekorativnih slik v ljubljanskem muzeji je dovršil Jurij Šubić za poslednjega svojega bivanja v Ljubljani še četiri druge portreće, in to: g. dra. Iv. Tavčarja, Andreja in Viktorja Smoleja in pa g. Iv. Hribarja sina Ivanka. Ker je „Slovan“ podobo prvega že ocenil v 2. letošnji številki na strani 30., ostale tri ali vsaj zadnji dve pa bodo, kakor čujemo, v kratkem razstavljene, opuščamo v tem njih oceno. —

Jurij Šubić, kakor nam pričajo vse njegove poslednje, zgoraj navedene slike, je izvrstni in pravilen risar, vešč v vseh oblikoslovnih tajnostih. On je izboren kolorist,

negujoč jasne, mile, mehke in tople tinte, katere umeje sestavljati in združevati v blagodejno harmonijo. In kakor je spreten ureditelj oblečnih draperij, katerim ve fino označiti bôjo in kakovost dotične njihove tvarine; isto tako je genijalen ustvaritelj skladnoubranih skupin. Vrhu tega je izurjen v vseh načinih slikanja: z oljnatimi in akvarelnimi bôjami, kakor tudi v slikanji al fresco. Predmete ali motive svojim slikam si zajemlje iz pokrajinskih prizorov in iz takoimenovanega žanra ali tihega življenja. Ali glavni smoter umetniškega njegovega proizvajanja pa je zgodovinsko dekorativno slikarstvo. In tu mu je pred vsem drugim prvi in najpoglavitejši vzor — stvarnikov umotvor: človeško telo, katero je proučil v vseh njegovih anatomskih "misterijah, o čemer priča poleg mnogih drugih podob, po klasičnem merilu modelovani mladenič na „Slovanovem“ pročelji — navzlic nedostati tehniki reprodukciji prvotnega obrisa umetnikovega. —

Dne 14. marca meseca t. l. je ostavil Jurij Šubić zopet Ljubljano ter se vrnil nazaj v Pariz, kamor ga je bil nujno poklical velesrčni pokrovitelj, Sedelmayer, da mu zvrši kopijo najnovejše Munkaczyjeve slike: „Umirajoči Mozart“. Razven tega pomaga zdaj ondu izdelovati svojemu prijatelju Hýnaisu dekorativne slike za dunajski muzej, katere je nezvršene ostavil lani umrši, nekoč toli preslavljeni slikar — Hans Makart.

Ko je velenadarjeni naš umetnik odhajal iz Ljubljane, zrlí smo nekako otožni za njim ter vzdihnoli: Škoda tega božjega talenta, da bode zopet pomagal poveličevati slavo drugim, bogatejšim narodom, dočim nam slovenski dom stoji gol, prazen, neokrašen z umetniškimi proizvodi! Uverjeni smo, da bi to, kar je na pr. Poljakom Matejko ali Čehom Brožík, mogel postati ob izdatni podpori nam Slovincem — Jurij Šubić, da bi nam s čarodejnim svojim kistom osvetljeval premračno zgodovino našo!

V. H—z.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Mesto, kjer sta vitez Solnce in dijak Vid dospela do grajskega ozidja, bilo je bolj proti jugu. Morala sta torej prehoditi precejšen ovinek, da sta prišla pred grajski uhod. Tik jarka pred ozidjem je vodila oska steza; po nji sta krenila naša znanca ter molče stopala ob robu že omenjenega jarka. Nekdaj je bil globok in z vodo napolnjen. Ali že v tistih časih niso Turjačani vode več spuščali v grajski jarek: že davno se je bil posušil, in zelena trava je poganjala po njem. V dnu je raslo na mestih nekaj ločka, kar je pričevalo, da se ob deževji nabira ondi voda, jedina voda, ki jo je še dobival turjaški grajski jarek!

Sploh je napravljala mogočna zidina utis zapuščenosti. Mala okna, oblačene stene, tu in tam raztrgana streha, vse to je dajalo poslopju že tiste dni tolikodane ravno tisto podobo kot danes, ko je ostalo o slavi in bogastvu Turjačanov le malo spominov! Na grajskem zidu je slonelo nekaj topičev, ki so melankolično zrlí v dol, prav kakor bi sami ne vedeli, čemu so tu gori. Vrabíči so jih obletavali in skoraj se je smelo sklepati, da so nosili gnezdišča v žrela, ki so nekđaj grmela z ozidja ter smrtonosno pozdravljala napadovalca! Ni ga bilo opaziti hlapca ali stražnika: tatovi bi bili brez težave splezali na ozidje ter z njega o belem dnevu lahko odnesli orožje, s katerim je bilo obloženo za trenotek sovražnega napada.

Ko sta se vitez in mladi njegov spremnik zavila okrog ozidja po stezi bolj proti severu, prihitel je jima naproti sivolas starec. Za njim se je trla čeda ovác, kakih trideset glav. Bralo se mu je na razoranem lici, da ga morita strah in skrb. Klobuk je bil izgubil nekje v gošči, in sedaj mu je sapa gonila redke, bele lase, da so mu plavali okrog obraza.

„Pikašca! pikašca! na! na—a!“ tako je upil neprestano in s slabim pogledom premeril sedaj ta sedaj oni

kraj zelene gošče. O njegovem klicanju so silile druga jareta za njim ter se mu bleketaje oglašale. Samo pikašca se mu ni oglasila, ker se je tedaj že kuhala v širokih loncih spodaj pri potoku. Njena, s črnimi lisami pokrita koža pa je visela na verbovi veji, in Tinač je pripovedoval Naconu, da si bode dal kožuh napraviti od nje za mrzlo zimo! —

Ugledavši kapucina, obstal je starec, obrisal si z dlanjo potni obraz ter vprašal:

„Duhovni oče, ali niste videli ovce v gošči? Črne lise je imela po volni, in če je človek zaklical: soli! soli! bila je takoj pri roki! Krotka žival je bila, in danes se mi je izgubila! Če je ne dobim, bom tepen in jesti mi ne bodo dali!“

„Nisem je videl!“ odgovoril je vitez in smilil se mu je ubogi pastir, ki je tako brezuspešno iskal izgubljeno ovco.

„Oj hov! hov! to bom tepen, to bom tepen!“ tarnal je ter odšel kričeč: „Pikašča, na, pikašča, soli!“

Ta dva sta dospela pred grajska vrata ter se napotila potem, prestopivši most, na tisto osko, temno, niti okroglo, niti štirivoglato dvorišče, katero pričuje, da so Turjačani zidali svoj grad počasi in polagoma; tedaj so prikrpali k prvotnemu poslopju novo poslopje, in potem k temu zopet drugo, tako da se je konečno nagrmadilo zidovja, ki je sicer v zvezi mej seboj, ker je zidar tako hotel, ki pa nima v svojem zlogu nikake harmonije.

Nikjer ni bilo čuti človeka! Samo tam v kotu je zalajal pes ob verigi ter se zaganjal proti prišlecema. A skoro se je zopet umiril, in grčaje legel na slamo tik utice. Naša znanca sta obstala sredi dvorišča in opazovala okna, če bi se ne prikazal kak človeški obraz. Precej časa je preteklo, a vendar se ni prikazal nikdo. Še le potem, ko se je pes z nova pognal ob svoji verigi ter

nekolikokrat grdo zatulil v zrak, začul se je nekje v poslopi hripav glas:

„Kaj vruga renčiš spodaj, prokleta pasja dlaka!“

In ko je pes še vedno tulil, začuli so se teški koraki zgoraj po hodniku in čutilo se je rožljanje meča in ostrog.

„S svojim mečem ti bom preštel rebra, da boš črno gledal kakor peklenski zmaj! Tiho bodi!“

Po stopnicah navzdol se je privalil trebušen mož, s širokim klobukom na glavi in z dolgim silnim mečem ob strani. Ž njim je rožljal po kamnitih stopnicah in neprestano se je togotil nad psom, ki ga je bil premotil v jutranjem počitku. Ugledavši kapucina, pomiril si je takoj glas ter je rahlo in mehko spregovoril:

„Santo padre! santo padre!“

Snel je široki klobuk z glave ter prilomastil v nekakem svetem oduševljenji do dozdevnega minuha, padel pred njim na kolena ter mu z gorečnostjo poljubil roko.

„To je španjolska navada, sveti oče,“ govoril je ponižno, „to je španjolska navada. Ko sem še služil v nemški vojski, dejal nam je senjor Montez, naš slavni zapovednik, sto in stokrat: Otroci, kadar srečate svetega služabnika božje cerkve, tedaj raz konja in na kolena! In dostavil je še tudi: Kadar pa srečate Lutrovega hlapca, tedaj mu z mečem prerinite trebuh, ker drugega ne zaslužuje! Po ti španjolski navadi se vedem vselej, kadar stopim v dotiko z božjim duhovnikom!“

Ustal je ter si brisal prašna kolena. Tu sta imela naša znanca priliko opazovati, da je bil ta hišni maršalek zapuščenega gradu že v sivi starosti in da je nosil obraz, na katerem so bakrene lise pričevale, da je lastnik tega obraza udan pijači. Motno oko je dalje pričevalo, da je mož pil že na vse jutro in da se nahaja v tisti prijetni naudušenosti, ki jo daje prva, še ne popolnoma razvita pijanost.

„Vi ste bili v nemških vojskah?“ vprašal je vitez.

„Hvala za vprašanje, sveti oče! V vojskah in v moritvah! Da bi Tomaž Ručigaj spil še toliko sodov sladkega vina, kolikorkrat sem stal v sovražnem ognju, oј potem bi imel prijetne dneve v svoji starosti! Pa kaj hočem, ko ne gre! ko ne gre!“

„Vi ste Tomaž Ručigaj! Dobro ime imate kot vojak, in mnogo sem že čul praviti o vaši hrabrosti!“

Vitez Solnce je lagal, ker do tistega trenutka še ni nikdar čul besedice o Tomaži Ručigaji. A ta laž je dobro dejala gospodu Tomažu.

„Vi ste že čuli o meni! Morda so vam pravili o mojih tercrah, ki so bile še celo med Španjolci imenitne. Hé, ali ste kaj čuli o njih? Oј to so bili časi, to so bili časi!“

Prikazala se mu je debela solza iz očesa.

„Če bi mi bil kdo pravil takrat, ko sem se z Wallensteinom drvil za Švedi ter sem bil za Valonci in Španjolci najboljši jezdec v celi armadi, da bom na stare svoje dni ležal v tem podrtem gradu ter vzdihoval vsak dan za kapljo kislega vina, tako mi moje grešne duše in vseh hudičev pekla, prebodel bi ga bil z mečem, da bi ne bil nikdar več odpiral ust!“

„Potem je napravil velik križ čez razlučen obraz.“

„Ne zamerite mi, sveti oče, da kolnem. A časih mora kleti najpobožnejši človek! Pa kaj bomo tu stali na mrazu in hladu. Ustopite v našo hišo, duhovni oče, in blagoslovite jo, kakor je španjolska navada!“

Po stopnicah ja je vodil navzgor.

„Imam gorko gnezdo tu gori. Za mizo bomo sedli in na mizo prinesli vina in še kaj drugega. In če vam bo všeč, sveti oče, spregovorili bomo katero o davno preteklih časih in o vojskah in o prijetnih jahanjih po širokem svetu!“

Na hodniku jim je prišla naproti mlada dekla cve-točega lica in žarečega pogleda.

„Hej, Marjanica, mojega srca roža in moje duše studenec, ali dobro kuhaš? Pristavi k ognju še dva velika lonca in napolni ja z mesom do vrha! Poštene goste imamo in sam Bog jih je nama poslal pod streho.“

Marjanica je poljubila minihu roko. Ko je bila odšla po hodniku v kuhinjo, kričal je Tomaž Ručigaj za njo:

„Naj se ti ne smili zabela in ne piščeta v kurniku! Kaj takega ne boš doživela tako skoro, Marjanica, mojega srca zaklad in tolažba!“

Ko je bilo dekle izginilo, obrnil se je k minihu ter spregovoril:

„Pošteno dekle je, santo padre,“ in dobrega imena. Če sem tako sladak ž njo, nikari misliti, da imam kaj ž njo. To je španjolska navada! In don Montez nam je pravil sto in stokrat: kdor je možak in poštenjak, ta je z žensko sladak! To je dobra španjolska navada!“

Ustopili so v malo, zakajeno in nisko sobico. Imela je jedino okno, pri katerem se je videlo na dvorišče.

(Dalje prihodnjič.)

Ljubav.

Rože roža kraj potoka,
Roža lepa, dična je;
Krona njena je visoka,
Krasna res in mična je.

Potok kraj nje urno teče,
V daljnji se mu kraj mudí,
In pozdravlja jo poln sreče
Vselej, mimo ko hití.

V hvalo roža pa hvaležna
Krono nagne, da šumljá,
Potok pa na lica nežna
Rosen ji poljubček da . . .

Stokrat že se pripognila
Njemu v ljubek je pozdráv;
Stokrat glavico nagnila,
Ponovila sta ljubáv.

A sedaj je ni več zreti,
Tu ob kraji rože té;
Potok ž njo hotel živeti
In jo zvalil je do sé.

J. Kalčič.

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Melikemu varaždinskemu polju se niso mogle moje oči nikoli prav privaditi. Jaz ljubim senčnate, gorske kraje; na jednoličnih ravninah mi se toži. Kadar sem imel kaj več prostega časa, napotil sem se proti varaždinskim Toplicam, kjer sem prišel tod najprej do zaželjenega hribovja. Kopal sem se malokdaj: mojemu životu prija hladna, ne pa gorka voda. Ali v Toplicah sem našel še druge reči, ki so me zanimale in kratkočasile. Pozornost mojo je vzbudil najprej rimski napis, ki se je nahajal na dveh ulomkih različne vrste! Jeden kamen je bil črnkast in brez dvojbe starinski; črke so bile na njem tako izlizane in okrušene, da so se težko brale. Druga polovica plošče pa je bila bela in izlikana, da se je svetila; vse črke so se razločile tako lepo, kakor da bi bile izdolbene še le včeraj. Vprašal sem starega služabnika, kje so dobili ta napis. Mož mi veli dobrodušno in odkrito: Delavci so izkopali samo jeden kamen in pol napisa. Baš takrat se je bil prišel kopat silno učen „meštar“, ki je precej pogodil, kaj je bilo napisano na tistem kosu kamena, ki se je bil izgubil in ga nismo mogli najti. Po njegovem napotku je udelal klesar še jeden takšen ulomek in dopolnil napis, da ga zdaj vsak lahko čita, kdor zna „dijaški“ (latinski).

Razven dražestne okolice veselila me je v Toplicah seobno krasna prilika, da sem mogel opazovati obraze, življenje, značaj, nrave in nazore domačih in tujih gostov, ki so dohajali v staroslavne, že Rimljanom znane kopeli iskat si zdravja ali pa prijetnega in ljubega društva. Vselej sem našel tamo dosti Judov, hrvaških in južno-ogrskih, precejšnje krdelo nabralo se je sčasoma tudi Nemcev, zlasti štajarskih. Hudo bolnih sem videl malo. Prihodniki so kazali zvečine prav dobro voljo. Skoraj nikoli nisem čul, da bi si bili tožarili jeden drugemu bolečine in muke svoje. Nekateri so živeli sami za se v tihi resignaciji, drugi, in takih je bilo največ, kratili in sladili so si dolge dneve z živimi razgovori, šalami, smehom, šetnjami, jedjo in pijačo. Varaždinske Toplice niso spadale med imenitna, svetovna kopališča; umetnih ugodnosti in udobnosti so imele za goste jako malo, pa vendar niso nikoli zabavljali in se togotili niti na postrežbo, ki je bila dosti borna, niti na druge nedostatke in situacije. Pred tridesetimi leti topliški bolniki še niso bili nikjer tako nevšečni in lišpavi kakor so danes. O poludne sem se pridružil navadno drugim gostom, ki so obedovali skupno za tremi dolgimi mizami. Gospe in gospodične so sedele blizu vrat na levi in potem zopet v sredini družbe na zadnjem konci dvorane; prostor med njimi in vso desno stran so zapremali gospodje. To se razumeje samo ob sebi, da so se prinesle jedi najprej damam, ki so bile do malega vse nemškega in judovskega rodú. Velikanskemu njihovemu apetitu nisem se mogel načuditi. Nehote sem dejal sam v sebi: Za Boga, koliko nek požijejo te volčice, kadar so zdrave? Jedi, ki so jim dišale, nametale so si poln krožnik z vrhom. Nobena se ni domislila, da bi teh dobrot tudi mi možaki radi kaj založili. Jednoč, vem, da cela polovica gostov ni dobila

nič črešenj. Potica in piščeta niso prišla nikoli do mene, kakih deset gospodov je ostalo vsak pot brez pečenke. Marsikdo je šel lačen izza mize, itak se ni nikdar nihče pritožil ali opisal topliške naše obede v listku kakega časnika.

Najzanimljivejši prihodniki so bili za me ogrski Judje. Razgovarjali so se med sabo po nemški in po mažarski. Pomenkovati so se začeli navadno po nemški, na skoro pa jih je opozoril kak tovariš, da se to ne spodobi, in precej so začeli govoriti vsi po mažarski. Nekateri so bili tako uneti Mažarji, da niso zinili nikoli nobene nemške besede proti svojim rojakom. Večkrat so si nakladali globo: kdor se je zmotil in izustil kako nemško, moral je plačati bokal vina. Tega nisem pričakoval, kajti sem povsod slišal in bral, da rabijo ogrski Judje v občevanji le nemški jezik. Radovednost me je napotila, da sem spremil na izprehod Juda, ki je bil na obedu moj sosed, in ga jel izpraševati o narodnostnih in jezikovnih razmerah, ki vladajo na južnem Ogrskem. Z možem sem se lahko kaj pomenil, ker je bil jako priljuden in izobražen. Razložil mi je drage volje politično položje in mišljenje svojega rodu po priliki takole: „Mi Judje smo se zmatrali za Nemce, dokler smo bili, kakor nas je svet imenoval, še „Pinkeljuden“. Ogrski narod nas je zaničeval in vsak poštenjak se nas je ogibal kakor kužnih in to po pravici, kajti se nismo brigali za nobeno višjo idejo in sploh za nič drugega nego za zloglasni svoj „gšeft“. Ali Mažarji so pokazali, da so plemeniti, viteški ljudje. Usmilili so se reve naše in nam podali blago svojo roko, odprši nam pot do omike in vsakega človeškega napredka. V šolah njihovih smo se naučili govoriti in pisati pravilno po mažarski, pa tudi mnoge druge znanosti in umetnosti. V njih smo se izurili tudi za zvedene, prave trgovce, ki so dostojni tega lepega imena. Izobražene Hebreje so sprejeli Ogrji brez oklevanja in predsodkov za svoje in to veledušnost smo jim povrnili s tem, da smo jeli ljubiti in gojiti njih krasni jezik in se živo udeleževati njih literarnega in političnega gibanja in življenja. Na tak način so dobili oni mnogo spretnih, duhovitih in bogatih pomočnikov in zaveznikov, ogrski Judje pa svojo domovino, katere ne obožavajo nič manje od najpristnejših Mažarjev. Dunajska vlada nas hoče zdaj nazaj ponemčiti, ali je prišla prepozno; v pinkeljude ne damo se več ponizati, rajši poginemo. Kdor pozna zavednost in domoljubje ogrskega naroda, potrdil vam bo z mano vred, da je germanizacija pravi čas zamudila. Pred dve sto leti bi bila morda uspela, ali 19. vek je vzbudil vse narodnosti, da se hočejo razvijati samostalno po svoji prirodi, po svojem duhu, s pomočjo svojega jezika. Potujčiti in izbrisati z zemljevida ne bo se dala nobena in zlasti ne mažarska, ki je ponosnejša in jeklenejša od vsake druge. Dunajski absolutisti so poslali k nam več tisoč svojih birokratov, ali zemlja naša je prostorna in zobata. Ti „Bahovi huzarji“ bodo izginili v nji kakor kaplja v morji, z jalovim svojim trudom bodo dosegli samo to, da bodo osramotili sebe in gospodarje svoje. Ogrski narod doka-

zuje že zdaj, da se da na poprišči pasivne opozicije še mnogo menj premagati in ustrahovati nego v očitni, krvavi borbi. Mažarski jezik ni prej nikoli tako hitro se širil in napredoval v društvenem življenju kakor ravno zdaj, ko razglašajo bahaški dunajski trobljači na vse štiri strani sveta, da mu je odklenkalo, in se pripravljajo s plaščem Vindišgrecove lojalnosti ogrneni, z energičnimi paragrafi opasani in z ostrimi peresi oborožani nemški kulturonosci, da ga bodo položili na mrtvaški oder. Na Ogrskem so vse razmere dobile tako strujo, da se morajo v nekoliko desetletjih inostranski doseljenci izgubiti v vladajoči narodnosti, ki je in ostane pri nas navzlic vsem beškim zakonom in naporom mažarska. Ne govorim o Slovakah, ki so staroselci in se bodo brez dvojbe ohranili opiraje se na mnogobrojne slovanske sosede in brate svoje. Vsekako pa se bodo pomažarile vse tuje naselbine, ki žive raztresene sim ter tja, odcepivši se že zdavnaj od debla svojega plemena. Najprej se bo zgodilo to v mestih. Vsa ogrska aristokracija se zmatra in čuti za mažarsko. Veliko gospodo pa posnemajo meščani po vsem svetu, jezik in šege njene delajo propagando že same, brez službenega pritiskanja. To ve vsak dijaček, koliko moči in upliva ima povsod inteligencija, ki je do malega v vseh ogrskih mestih tudi mažarska. Odvetniki, občinski tajniki, novinarji in drugi pisatelji so Mažarji, tudi profesorji in duhovniki so zvečine Mažarji ali vsaj takovi možje, ki gore za mažarsko idejo in jo razprostirajo z vsemi sredstvi svojega duha in srca. Šole so odgojile pri nas čisto mažarski naraščaj in ker so največ verske, ni straha, da bi se mogle skoro ponemčiti. Po veri se dele Mažarji na katoličane in protestante, ali oboji ljubijo narod in jezik svoj jednako iskreno; narodnostni čut jih je tako silno prešinil in oduševil, da bi zatajili prej vero nego kri svojo. Verska različnost prav nič ne zadržuje napredovanja mažarskega jezika. Nemški katoličani postajajo brez upora mažarski katoličani, isto tako se prelivajo nemški protestanti v mažarske protestante. Pred mnogimi drugimi deželami odlikuje se ogrska s tem, da se ljudje le malokje sovražijo zaradi različne vere. Pri nas vlada že od nekaj vseobča tolerancija in baš zato

tudi vseobča ljubezen do ogrske domovine. Jaz sem Jud, ali živim v najlepši prijaznosti ne le s svojim rabinom, ampak tudi z luterskim pastorjem, s katoliškim župnikom in z očeti frančiškani; mažarsko domoljubje je priljubilo jednega drugemu in sklenilo med nami tako čvrsto zvezo, kakor da smo si rodni bratje. V ogrskih mestih so narodnosti jako namešane. Povsod se namerite na Mažarje, Nemce, Jude in Cigane, marsikje pa tudi na Slovane in Vlahe. Ni še dolgo, kar so živeli ti narodi vsak za se, jeden poleg drugega, kakor da sestavljajo posebne srenje. Zadnjih trideset let pa so se jeli brzo združevati in spajati z Mažarji. Roditelji so ostali na pr. še Nemci, ali so se potrudili, da jim se nauče otroci tudi mažarski. Sinovi znajo tedaj oba jezika, ali duša in srce sta jim že mažarska, in unuki ne bodo govorili več nemški. Ista izprememba se vrši v našem judovskem plemenu. Očetje naši so občevali z rodbinami svojimi samo po nemški, mi pa se razgovarjamo z deco že skoraj sploh po mažarski. Ob Tisi se nahaja dandanes dovolj Judov, ki ne razumejo nič nemški. Pred dvajsetimi leti je vladal v Gjuru (Rabu) malone v vseh hišah nemški jezik. Če greste zdaj tja, našli bode te tam mnogo več Mažarjev nego Nemcev, na izprehajališčih, v kavarnah in gostilnicah čuje se skoraj le mažarska beseda. Baš judovski trgovci so največ pripomogli, da se je pridobilo to važno mesto za ogrsko narodnost. Stališče in nazore moje zdaj poznate. Kakor vidite, pomenja nam ogrskim Judom germanizacija to, kar nazadek in barbarstvo, mažarsčina pa napredek, prosveto, pojem vseh človeških pravic in višjih idej. Vrtoglava politika Bahova bo obrodila pri nas sad, kakeršnega si najmanje želi. Narivaje Ogrom nemški jezik po sili, omrazila ga bo vsemu narodu tako, da bo izgubil vse svoje prijatelje in gojilce. Rodoljubi ga bodo imeli za znak in geslo izdajalstva, vsak pošten človek se ga bo sramoval in ogibal ljudi, ki ga rabijo. Začetek te mržnje se vidi že v vseh naših mestih, najbolj pa v Pešti. Marsikdo vam poreče tamo, ako ga obgovorite po nemški: Jaz vas ne razumem, dasi mu teče ta jezik desetkrat glaje nego mažarski.“

(Dalje prihodnjic.)

Istrske razmere.

Kako se domoljubu milo stori, kedar čita v novinah o bezmernih krivicah, ki se dan za dnevom kopičijo v žalostni in usodepolni zgodovini razcepljenega Slovanstva! In ako se zeló čitatelju kri hitreje pretaka, ko si te krivice predočuje samo v duhu, kaj pa je še le z onim, ki mora totim krivicam vsak dan gledati v lice, ki mora trpeti, da mu sovražnik tepta najsvetejše svetinje, da mu jih sramoti in zaničuje? In to se dogaja povsod, kjer prihaja Slovan v dotiko s tujcem; naj si bode na nemški dolgi meji, kjer Bismark steguje svojo velmogočo roko po Poljaki, naj si bode na Ogrskem, kjer bi Mažar rad pohrustal vse Čehe (Slovake), Ruse, Hrvate in Srbe, ali pa v Primorji, kjer Italijan sega po lepim slovanskim deželah. Goriška je nekoliko srečnejša od tožne Istre,

ker tam se ni tujec tako udomačil, kakor tukaj pri nas. Pač pridevek „tožna“ se tej pokrajini avstrijske jednako-pravne države prav privilega, ne toliko glede nje leže in plodnosti, kolikor glede nasilstva v deželo prišlega tujca. Italijan, ki gospodari v zemlji, ne skrbi, da bi se neizobraženemu ljudstvu zboljšalo stanje, ampak on kmeta, Slovana, le vara, tlači, molze, da je joj. On je lastnik najlepšega in najboljšega zemljišča, njega najdeš v vsakem, le trohico imenitnejšem poslu. Kakor lokava kača, ki si poišče najlepši prostorček na solnci, da si ogreje mrzlo kri, posedel je karnijski Furlan najimenitnejša središča istrskih občin. Mesta, trgi, gradovi so ognjišča, iz katerih pošilja okoličanom svoje smrtnotople žarke. V ta središča hodijo ob nedeljah in praznikih vsi seljaki, slu-

šajoči božje in človeške zakone, ker tu so oblastva, cerkev in šola. In prav te imenitne točke si je osvojil Karnjel, da tukaj svoje, Slovanu pogubonosne posle izvršuje. Kmet mora, ako hoče jedi soliti, temne večere si razsvetljevati, k njemu v tržnico. Ako nima seljak novčičev, (kar je navadno celo leto, izimši na jesen, ko proda svoje pridelke), prodaje mu trgovec velerad na kredo, saj bode moral potem zadolženi kmet plesati po taktu njegovega sviranja. In te tržnice, gostilne razdevajo Istrana. Malo po malem se mu nabere toliko, da mora potem prodati neusmiljenemu Karnjelu ne samo pridelke, polja in hišo, marveč tudi narodnost in dušo.

V Italijana tržnici pa ne nahajaš na prodaj samo blaga, tudi učenost ima v tržnici svoj predelček. Ob nedeljah je tu polno kupcev, in tukaj jim čita in tolmači italijanske in hrvaške časopise (zadnje, kakor njemu ugaja). O ti priliki pa udriha z vso svojo zmožnostjo po možeh, ki se trudijo za blagor slovanskega življa v Istri. In kmet? Neučen in nevesč čitanja in pisanja, veruje mu. Hoče li kmet pisati kakšno pismo, prečitati kak od oblastva poslani akt, mora se potruditi do Italijana, ki mu zelo rad ustreže, saj ne bode brez dobička. In res, kmet mu mora to njegovo „pismenkovanje“ slano platiti. Pri odvetniku bi plačal četvrtino manje, ali to je, da odvetnika, Slovana, ni mogoče tako brzo najti v Istri. Kmetič je došel v imenitni Buzet, da bi si ogledal mapo v davkariji. Ne vedoč, da je vsakemu svobodno brezplačno si ogledati mapo, obrne se do advokata (v Buzetu je sila advokatov, t. j. zakotnih pisačev) naj bi mu v ta namen napisal prošnjo. Plena se veseleči pisarček napiše precej prošnjo in zahteva za svoj trud samo pet goldinarjev in par litrov vina. Sreča je nanesla, da je bil navzoč en narodnjak, ki je kmeta poučil in ga rešil iz krempljev advokata — sleparja.

Ali mislite, da tukajšnja sodišča takim potepuhom na prste stopajo? Še podpirajo jih! Uradniki so zvečine pri vseh oblastvih Italijani, od katerih malokateri umeje nemški, nikar pa še slovanski! Prišel je sicer pred nekaj leti odlok, da si mora vsak uradnik prisvojiti deželni jezik; pa kaj, saj so Slovani tudi z odloki zadovoljni, ni treba se torej prepričati, ako se isti izpolnjuje! Tukajšnja sodišča ne sodijo po zakonih, marveč po narodnosti. Ako je zatoženec ali tožitelj zaveden Slovan in njega nasprotnik Italijan, bode zadnji v vsakem slučaju triumfoval. Imamo v Buzetu sodnijskega adjunkta, ki je rekel svojim somišljenikom: „Pazite na župnike, zinejo li pri propovedih le besedico proti Italijanom, pa jih bomo!“ Povedal bi lahko še kakšno občno tajnost o tem pravico-ljubnem adjunktju, a Bože ga pomiluj! menda so mu dnevi na Buzeščini prešteti! Če so taki sodniki, morete si misliti, kako tolmačijo zakone. Ako se Slovanu zgodi krivica, najboljšje je, da potrpi.

Pravi trn v peti so Italije sinu narodni duhovniki in peščica narodnih učiteljev. Po teh on udarja in jih črni pri kmetu, ker vidi, da so mu nevarni. Svojim klientom govori zlasti o volitvah: „Ne poslušajte popa in učitelja, ki vas krivo uče! Glejte župnika! On vam uzame toliko za maše, toliko za poroko in sedaj so prosili vsi duhovniki, da bi jim minister Taaffe zvečal plače; s tem bode pa morali vi plačevati večje davke.“ Ker pa so-

vraži Italijan duhovnike, naravno je, da tudi cerkev z vsem, kar je v njej. On je redek gost v cerkvi. Včasih zajde v božji hram, pa ne iz pobožnosti, ampak zalezovat župnika v cerkvenih opravilih. In čeprav ga cerkev nikdar ne vidi od znotraj, vendar bi tudi tukaj rad gospodaril. Pregnal bi rad slovanski jezik iz cerkve.

Naslednji dogodek, ki se je vršil v gradiči sredi Istre, razjasnil bode najbolje Italijana željo po gospodarstvu v cerkvi. (Župnija ima 1700 duš, izmed teh 150 italijanskih.) V cerkvi se rabi zraven latinščine tudi hrvaščina pri petji in tudi pri obredih. Na vsaki strani oltarja je par starih možakov, ki pojo ali bolje kriče o praznikih staro latinsko koralno mašo. Kdor se bolj zadirja, boljši je pevec. Da bi župnik Boga ne povelečujoče petje odpravil, kupil je harmonij, na katerem bi učitelj spremljal pevajočo šolsko mladino. Učitelj je naučil deco latinsko mašo za praznike in hrvaško za navadne nedelje. Na božič se je pela latinska maša prvič, in glej čuda — vsa karnjelska zadruga je bila o petji polna hvale. Pride nedelja in učitelj poje z mladino hrvaški: „Na lica mi padamo.“ Ali ni se še odmev prvih štirih besed odbil od cerkvenih sten, že gre jedini Italijan iz cerkve govoreč: „Mi no stago dalla messa chrovata.“ Maša je minila v redu. Župnik in učitelj odideta vsak na svoj dom, ljudstvo pa ostane, kakor navadno še okoli cerkve. Sedaj je pa začelo pravo upitje. Trije starci sivih las, zlobnega pogleda, dva Karnjela in jeden Šarenjak, prihité k učitelju. Župan, načelnik poslanstva, progovori: „Vi ste peli danes hrvaški v cerkvi, tega pa naše ljudstvo neče.“ Učitelj ne vedé, ali bi se smejal ali jadir radi te zlobnosti, saj se v cerkvi propoveda hrvaški, poje proti koncu maše: „Budi hvaljeno“, pri večernicah: „Častimo, Sveto, Litanije in „Ostaviti nas nemoj“, zakaj se ne bi pelo pri maši: „Na lica mi padamo“, odgovori jim: „Res je, pel sem. A če smem še nadalje peti, ne bode te vi ukazovali, marveč gospodar cerkve, ki je samo župnik.“ — „Ni res,“ oglasi se drugi, „gospodarji v cerkvi smo mi.“ — „Ne vem,“ pravi učitelj, „jaz bodem v teh rečeh slušal le župnika, idite se ž njim pogovorit.“ Res se napotijo vsi trije k župniku, za njimi pa tudi vsa množica, ki je bila pri maši, radovedna, kaj bode. Bilo je med njo tudi takih Karnjelov, ki so upili: „Vrzimo župnika in vse, kar ima, iz naše hiše, on nima nam zapovedovati!“ Pazljivi žandar, ki je bil v bližini, zavrnil je preglasneža. Oni trije občinski poglavarji pridero k župniku kakor razbojniki vprašaje ga: „Kdo je ukazal učitelju peti hrvaški?“ Župnik jim hladno odgovori: „Saj veste dobro, kdo je gospodar v cerkvi; če sem kaj zakrivil, tožite me mojim poglavarjem!“ Tu zaupije župan: „Mi hočemo imeti mir!“ — „Mir hočete,“ reče župnik, „kdo ga kali? Ali niste vi od nekdanj moj največji buntovnik?“ — „Dosta je,“ odvrne župan, „čuli ste, da me je nazval buntovnika.“ Odšli so. Tožili so še isti popoldan višjemu oblastvu.

Sodi čitatelj: Ali niso taki ljudje res buntovniki, pijavice siromašnega ljudstva? Taki ljudje so po Istri župani, c. k. poštarji, občinski svetniki itd.! Ko bi bil tedaj le jeden vrgel kamen v župnijo, ali bi ne bil nastal pretep, in kdo bi bil preuzročitelj? Ali ne župan, kateri bi bil moral, ako ima zdravo pamet, priti drugičkrat, ne pa takrat, ko je bilo toliko ljudstva zbranega?

Da povem še dve tri o šolstvu, podlagi vsake blaginje. Čujte, kako govori Karnjel o njih: „Maledetta l' ora, colla quale ha comuciato il contadino in Istria a frequentare la scuola*) Kakor se vidi, ne diše mu, čeprav se nam v tej zadevi godi velika krivica. Šole so zvečine italijanske ali mešovite. Italijani imajo povsod pravico do svojih oddelkov, če tudi jih je samo pest. Tako je šol s 130—160 učencev, in med temi je 20, reci: dvajset Italijanov, katere moraš v njih jeziku poučevati, čeprav govore vsi tako dobro kakor Hrvati hrvaški. Šole so zvečine jednorazredne in na mešoviti šoli mora učitelj polovico časa poučevati 110 Slovanov in polovico časa 20 Italijanov. Kje je zakon, ki veleva, da se morajo; ako je 20 učencev, poučevati v materinščini? Toda je tudi šol čisto italijanskih, kjer je večina učencev Slovanov, pa vendar se za nje ne ustanove oddelki! Smešno in žalostno je poučevanje na teh učilnicah! Učitelj, seveda Italijan, pokliče otroka Slovana: Vieni fuori! Deček mirno sedi, saj ni umel učitelja. Pokliče ga še jedenkrat, potem pa, ko vidi, da bi

ga mogel celo večnost klicati in on se ne bode ganol, gre k njemu, prime ga za roko in ga potegne iz klopi grozeče: „Vedi, questo vuol dire: venir fuori!“ — V selu D. biva potomec plemenite beneške krvi (kar kaže samo ime, zvršujoče se na občeznano italijansko obrazilo —ié). V selu vse pleše, kakor on gode; on je trgovec. Nagovoril je prebivalce, naj ne pošiljajo otrok v šolo, ker je

*) Zlovestna ona ura, ko je začel istrski kmet obiskovati šolo.
Pisatelj.

hrvaška. In res, učitelj je imel dolge počitnice. Pride okrajni nadzornik in videč učitelja o nenavadni uri po selu se šetati, vpraša ga, zakaj da ni v šoli. Učitelj mu pové, da nečejo priti. Nadzornik ukaže v šolo zvoniti. Brzo

priskaklja nekoliko Italijančičev s knjigami pod pazduho upijočih: „Nečemo hrvatske šole ne, mi čemo taljansku!“ Nadzornik odide. D. . ani prosijo za italijansko šolo. Pride poverjeništvu, da se prepriča, kakšen jezik govori narod. Imenitni . . ié zbere nekoliko svojih dolžnikov in jim pravi: „Če bode poverjeništvu kaj vprašalo, odgovorite vsi tako, kakor boste mene čuli.“ Došlo poverjeništvu vpraša zbrano množico D. . ane: „Che scuola volete?“ „Italiana“, odgovori . . ié in v zboru za njim vse verne ovčice: „Taljiana.“ Sedaj je šola mešovita, ker se je poverjeništvu tudi med potom prepričalo, da ljudstvo govori samo hrvaški.

To vam je ob kratkem slika cele Istre, ki človeku srce s togo in žalostjo napolnjuje. Vender upanje nam svita v daljnji daljavi, da bode Istranu tudi napočila zarja srebode in blaginje, saj se je začel vzbujati in otre-

Bojanka.

sati jarem, ki ga že uklepa stoletja. Tudi istranski slavec naznanja s pesnijo:

Istrane dragi, na noge žurno!
Iztokom trepti zorice sjaj,
Nad tobom nebo vedri se tmurno,
Nahudnjoj tmimi bliža se kraj.
Utvara bježi, hježi i san,
Od Učke liepi svit će ti dan,

da se bližajo po hudi, dolgi zimi lepe pomladi krasni dnevi.
Vrbovič.

Zapadni in južni Slovani.

Prof. dr. A. S. Budilovič, ki je prehodil vsa važnejša središča zapadnih in južnih Slovanov: na Nemškem, Avstroogrskem, Turškem, v Srbiji, Črni Gori in Rumuniji, podal nam je uspehe svojega dvoletnega popotovanja v listu „Parlamentär“ (štev. 11.). Ker so profesorja Budiloviča opazovanja po zapadnem in južnem slovanskem svetu jako zanimljiva v mnogoterem pogledu,

to je zelo potrebno, da ž njimi seznanimo Slovence, kateri imajo premnogo uzrokov premišljevatati preteklost in še bolj bodočnost svojo; bodočnost svojo pravimo, katera je jedino odvisna od bodočega obstoja ostalega Slovanstva.

In ali imajo in kako imajo bodočnost zapadni in južni Slovani? Kako vprašanje! Mnogi nas tolažijo, da še imamo lepo bodočnost, mnogi pa zopet mislijo, da je

nimamo nobene. To je vendar grozno in ktereга oduševljenega Slovana ne bi že sama misel o propasti zapadnih in južnih Slovanov pretresla in razžalostila! Res je, da mora na svetu vse, kar se rodi, tudi umreti; istina je, da morajo umreti kakor posamični ljudje tako tudi narodi; ali da mora ogromno število zapadnih in južnih Slovanov umreti prej, nego mu določi naravna smrt, ta misel mora prebuditi voditelje slovanskih rodov, da bodo začeli resneje misliti na vse kulturne pomočke, kako preprečiti proces nadaljnega razpadanja in kako zagotoviti narodni obstoj zapadnim in južnim Slovanom! Budilovič potrjuje, da zapadni in južni Slovani silno propadajo na svojih mejah, in ako se bode proces propadanja vršil po

Slovanov, a ostali se prištevajo k raznim narodnostim. Ti tuji narodi so podobni večjim ali manjšim jezikovnim otokom. V Banatu je n. pr. vasi, kjer Srbi, Bolgarji, Slovaki, Rusi, Rumuni, Mažarji, Nemci, Cigani in Židovi skupaj živé. Ljudje govore tam štiri do pet jezikov.

Iz tega se vidi, kolika etnološka zmes je na zemljišči zapadnih in južnih Slovanov. In ti mnogoštevilni tuji življi ne živé v lenobi in nedelavnosti. Baš narobe; tam divja brez prestanka borba, nekoliko javno, nekoliko tajno, in se vrši proces organskega spajanja in preustvarjanja. V tem oziru nam kaže ishod večjo različnost nego zapadna Evropa. V zapadni Evropi so etnološki procesi tolikodane popolnoma končani; prevlada jednega življa

Na samostanskem dvorišči.

tem redu, propasti bodo morali vsi Slovani v vseh pokrajinah izven Rusije.

Podajajoč tedaj Budilovičevega popotovanja prežalostne podatke, prepričali bomo čestite čitatelje „Slovanove“, da je naš slovanski program jedino pravi in rešilni program za Slovence, ki vodi do spasa: da vse slabejše slovanske veje morajo rasti in se razvijati samo na slovanskem deblu; vsi Slovani morajo postopati uzaajemno v vsakem oziru. Ob enem nam je omeniti, da ne podajemo vsega spisa Budilovičevega, ampak samo tisti del, kateri govori o propadanji in o uzrokih propadanja zapadnih in južnih Slovanov.

Pokrajine izven Rusije, v katerih prebivajo Slovani, iznašajo do 20.000 četvornih milj in imajo do 40 milijonov prebivalcev, od katerih je najmanj 28 milijonov

nad drugim je tam konečno in nesprenljivo odločena; romanskega (življa) na jugozapadu, germanskega na severozapadu. Toda na slovanskem zemljišči je samo na malo mestih prevladal ta ali oni rečenih elementov. V več delih slovanskega zemljišča se še danes bje boj za obstoj, boj, kateremu se daje konec teško prorokovati.

Po podatkih zgodovine smo prisiljeni verjeti, da se bode ta boj za obstoj končal največ na škodo Slovanom. Pred tisoč leti so imeli Slovani na zapadu in jugu obsežnejša stanovišča in ugodnejše pogoje književnemu in cerkvenemu jedinstvu nego danes. Polabje je za Slovane izgubljeno; mesta Venetov so propala v morji, njih palače v močvirji; velikega dela Velike Moravske in Pannonije so se polastili Nemci in Mažarji; tu je cvela v devetem stoletji cerkvena književnost, ki se je razširila

do vseh Slovanov; tu je bilo središče vseh Slovanov, od koder se je staroslovenski jezik širil do vseh rodov slovanskih. Toda staroslovensko pleme so nam uničili Nemci in Mažarji, ugonobili bogato staroslovensko književnost. Takisto so umrli dacijski Slovenci, da ni danes več nobenega, in mi Slovenci smo tudi sezali mnogo dalje, ali na mejah so nas izpodrinili in stisnili Nemci, Mažarji in Italijani in še danes nas tako silno uničujejo. Ogrski Slovenci, katerih je 70.000 duš, ti so nam izgubljeni; njih otroci se že pozdravljajo po mažarski, ker so jim šole mažarske, a narod poje mažarske pesmi namesto slovenskih. Nič boljše se ne godi Slovincem tam, kjer se dotikajo Nemcev in Italijanov; naš element se manjša. Stara Srbija je postala arbanaška; Peloponez, ki so ga še nedavno imenovali mornarji slovansko deželo, postal je grški; Tracija in Bolgarska sta nekoliko tartarski. Od šest morj nosi še le Adrija slovanske brodove, seveda brez slovanske zastave, brez slovanskega imena in brez slovanskega poveljenišva. Večina rek in ravnin je že oduzeta Slovanom. Laba, Odra, Visla — so za večjo polovico postale nemške reke. „Dunaja“ so si obdržali Slovani samo malo. Povsod, kjer se je le dalo, bili so Slovani potisnjeni iz ravnin v gorovje. Skadr so si osvojili Turki in samo na nepristopnih višavah črnogorskih skal si je priboril Slovan pravico do svobodnega obstoja. Mest in trgovišč na slovanski zemlji so se polastili drugi narodi. Na Nemškem preganjajo Poljake iz države in posedajo na njih mesta, v Trstu so se utaborili Italijani, v Solunu Judje, a v Carjem Gradu Turki.

Pa tudi tam, kjer so se Slovani ohranili kot narodnost, je zemljišče zvečine drugih narodov in nemških baronov, ogrskih velmož, turških begov. Niti delo, niti genij slovanskih sinov ni Slovanom v prid, ne na slavo. Bolgar orje polje, da hrani turške bege in uradnike; češki učenjaki povečujejo in bogate nemško znanost. Lessing se šteje k Nemcem, Tomašić (Tomaseo) k Italijanom, Omer paša k Turkom, Košut k Mažarjem itd.

In tako se izgublja povsod Slovanstvo. Propada v Kašubiji, kjer vas za vasjo izginja slovanski jezik; propada na Poznanjskem in Šleskem, kjer se vsako leto večja število nemških posestnikov in tovarnarjev, a število Slovanov manjša; propada na Lužiškem, kjer je že zemljiščna zveza Srbov na Saskem in njih bratov na močvirji prenehala. Železnica se je tam sezidala; v šumah

so se ustanovile tovarne; berolinski baroni in bankirji so si nakupili zemljišče, zasadili vrtove, osnovali cerkve in šole z nemškim jezikom, in Slovanstvo je skoprnelo kakor sneg o solnci. Dasi tudi počasi, propada Slovanstvo tudi na Češkem. Nemška etnografska meja se giblje proti sredini Češke, kakor se to lahko opazuje med Litomericami in Plzno; mesto Stribro se je v zadnjem času čisto ponemčilo. Bogati Nemci (Stroussberg, Hohenzollern, Liebich in dr.) kupujejo si na Češkem zemljišče, dočim se Čehov po uradnih statističnih podatkih izseljuje vsako leto več. V večjih mestih Moravskega in Avstrijskega Šleskega (Brno, Olomuc, Opava itd.) imajo Nemci večino, imajo zemljišče, bavijo se z obrtnostjo in trgovino. Na Ogrskem si prisvaja Mažar vsak dan vse več slovanskega zemljišča Slovakov, Rusov in Srbohrvatov. Znatni, med Mažarji raztreseni slovanski jezikovni otoki so v brezupnem stanju. Mažarski jezik ni samo državni jezik, ampak tudi društven jezik nemalega dela slovanske inteligencije na Ogrskem. Arbanaška narodnost v Stari Srbiji se ne umika srbski, celo se še širi. V bolgarski narod se je zasekalo pol milijona naseljenih Čerkesov, ki so zauzeli mnogo v stratežnem in političnem oziru važnih mest. Tako se izgublja nekoliko po naravnem življenjskem procesu nekoliko po prevladi drugih narodov vsako leto na stotine in tisoče Slovanov. V zadnjem času ta proces napreduje bolj, nego poprej.

Nekateri pričakujejo od konservativizma ljudstva in od tisočletne zgodovine slovanskih narodov rešitev in ohranitev Slovanov. Ali mi moramo v poštevek jemati, da ima vsak predmet mejo prožnosti, katere prekoračitev prinaša pogubo. Sicer se pa naše stoletje telegrafov, tel-fonov, železnic, šol, knjig in časnikov ne daje primerjati onim časom, ko se je življenje počasi gibalo in razvijalo in ko so ljudje cela stoletja ostajali v jednoličnosti življenja, pojmov in tudi jezika. Tako razpade mumija, ki je ležala 3000 let v katakombi, o prvi sapi svežega zraka v prah.

Stvar se mi zdi v toliko resna, ker ni nobeden optimizem v tem pogledu umesten. Mi moramo resnico propadanja Slovanstva na njegovem zemljišču priznati in uzroke propadanja poiskati. Več jih je, vendar glavni uzroki so ti le.

(Konec prihodnjič.)

Namen und schwinden der Slaven.

Von Karl Sicha, beneficiat in Eggenberg, emer. dech. und pfarrer. Laibach 1886.

(Dalje.)

III. Dokaz iz nasprotnega razmerja.

„Germani“ niso sprva bivali v istočni Germaniji, no so se še le v srednjem veku tja naselili.

V III. stoletju po Kr. se nahajajo tri zveze: frankovska, alemanska in saksonska. Imena posamičnih debel, katerih imenuje Tacit mnogo v zapadni Germaniji, pa so izginola; méni se, da so se v navedenih zvezah izgubila in to temveč, ker se ime Frankov in Alemanov še le na novo imenuje, in celó o Saksoncih še le Ptolomaios (160

po Kr.) prvi govori. Geografski je bila alemanska zveza med frankovsko in saksonsko, tedaj se bode o njej i najprvo govorilo.

A. Alemanska zveza in Slovani. Alemani pridejo nankrat od severja l. 213. ter se naselijo ob Nekarji med doljnjim Menom in gornjim Renom, opustošé Rætijo in gredó celó v Galijo plenit. V trdih bojih z Rimljani so se dobro držali. Franko-Galli ali Francezi imenuje Nemca *Allemand*, in v onih krajih, kjer so bili Alemani, govori

se nemški, kar je dokaz, da so Alemani bili Nemci. O teh deželah nam rimski zgodovinar Cæsar pripoveduje to le: Helveti, — ki so bivali po Tacitu prvotno med Menom, Renom in horkynskim lesom proti bodenskemu jezeru, — 263,000 duš, preselili so se l. 58. po Kr. z ženami in otroki v Galijo. I njihovi sosedje so šli z njimi, in sicer: 32,000 Bojev, 36,000 Tulingov (Dolincev), 14,000 Lato-Brigov (briza) in 23,000 Rav-Rakov (rak, rav-en, rov-en). Cæsar jih na Galskem grozno pobije, na kar naselje Kelti ostale Boje in Ravrake v oni deželi, ktera je naglo po njih dobila ime „Boja“. Helvetov, Tulingov in Latobrigov se vrne samo 110,000 iz Galije ter se naselje onstran galskih mej ob genfskem jezeru. Medtem so bile dežele daleč na široko puste. Markomani, pod čijih oblastjo so bili Boji kot sosedje svobodnih Helvetov, polaste se gotovo zapuščenih dežel, in ker so bili sami Svevi, obljude jih z unanjimi Svevi, in tedaj je i jasno, zakaj pravijo rimski pisatelji, da so se bili Svevi preselili iz dežel ob Visli in Odri v te dežele. Markomanskosvevski kralj, brez dvojbe Marbudov oca, izgubil je oblast nad deželami med Menom in gornjim Renom, kakor jo je izgubil i nad Ilirci na desnem bregu Dunava. — Nemški Alemani so se naselili za rimske dobe. Leta 406. pridejo Vandali z Alani, našuntani od Stilika, iz Panonije v Alemanijo plenit. S temi Vandali gredó Svevi iz Alemanije v Galijo in štiri leta kasneje na Španjsko, kjer ustanove svevsko in vandalsko kraljestvo. Andaluzija je dobila svoje ime pre od Vandalov.

Med Menom in gornjim Renom so se bili prebivalci sila pomešali med odhodom Helvetov in njihovih zaveznikov ter prihodom Alemanov, osobito se je to godilo za rimske vlade. Ker so Rimljani v teh deželah zezidali mnogo gradov (burg), méni se, da so po propadu rimske oblasti ondi nastali Burgundi. Menda se je že v IV. stoletji vsa Alemanija zvala Svavia. Proti Rimljanom so se Alemani dobro držali, ali podlegli so frankovski zvezi (l. 496). Kralj Klodovik je ustanovil samo jedno vojvodino Svavijo, iz česar je nastala Schwavia, Schwaben, ostalo pa je pridržal za se. Ker se je Alemanija zvala Suavia = Suevia in ker je bila Helvecija del Alemanije, nastalo je ime suevicus, suecius, Schweiz, Schwyz. Današnji kanton Schwyz se prišteva prakantonom; Svavi, Svevi, Slovani pa so preminoli.

B. *Saksonska zveza in Slovani.* Saksonska, še le koncem III. stoletja nastala zveza je bila med dolnjim Renom, Labinim ustjem, nemškim morjem, Westerwaldom in Harzem. Uničivši in razdelivši s Franki l. 528. slovansko turinško kraljestvo, razšire Saksonci čez meje zapadne Germanije, po Tacitovi Sveviji svojo oblast, sasko-nemški jezik in sami sebe. Pipin in sin mu Karol Veliki bojeval se je trideset let z njimi, toda samo ob Viseri, a nikoli ne na desnem bregu Labe: dokaz, da ondi i Sak-

sonci niso bivali; tu so bila slovanska kraljestva, kakor smo že zvedeli od Ibrahima ibn Jakuba. Za Karola Velikega sta bili na desnem bregu dolnje Labe dve slovanski kraljestvi: veletabsko (Vilcev) na današnjem Braniborskem in obotritsko, na današnjem Mecklenburškem; toda bili sta si sovraž. Karolu Velikemu so Slovani (Obotriti) pomagali v boji zoper Saksonce, kateri so slednjič v isto razmerje k frankovskemu kraljestvu prišli, v katerem so bili Turingi, Bavarci in Alemani. Ti narodi so bivali v takratni Nemčiji (Germaniji), dasiravno so bili Turingi in Bavarci še zvečine Slovani, akoravno so se bili že močno spojili s priseljenimi Nemci. Med Zalo in Labo so bili za Karola Velikega Sorbi (Srbi), ki so napali Turingijo. Karol je šel enkrat s slovanskimi prijatelji in zavezniki Obotriti z veliko vojsko čez Labo nad Vilce (Veletabe), pa do boja ni prišlo, kajti Veletabi niso bili na boj pripravljene in njihov kralj Vilcan je dal talnike in prisegel zvestobo. Take so bile na Saksonskem razmere za Karola Velikega proti Sveviji = Slaviji.

Kdaj so prišli gospodstvo, jezik in nemški narod čez Labo in Zalo v Tacitovo Slavijo? — Leta 850. je bila ustanovljena saksonska vojvodina; za Ljudevita IV. Otroka je dobil saksonski vojvoda Otton še vojvodino turingijsko. Njegov sin in naslednik je postal kralj *takratne* Nemčije. Mislimo pri tem na kraljestvo polabskih Slovanov za kralja Nákona še l. 965., pa tudi na propad velikomoravskega l. 907. ter na češko in na poljsko kraljestvo. Saksonska in turingijska vojvodina je dobil bavarski vojvoda Henrik Ošabni; sin in naslednik mu Henrik Lev se je z baltiškimi Slovani tako uspešno bojeval, da je raztegnol meje saksonske vojvodine do Odre — to je zdaj druga Saksonija od tiste, o kateri govori Ibrahim, različna. V Adama bremskega slovanske dežele ob Odri so se zdaj naselili Nemci. Ko pa je bil Henrik Lev od Friderika Rdečebradca preklican, zdrobilo se je bilo Saksonska na premnogo kosov in koščekov in Henriku ni ničesar druga ostalo, kakor samo kos okoli Wittenberškega, kar je bil njegov oca uzel Vendom. Nemški gospodje so prav marljivo upeljavali nemški jezik, sicer bi se ne bile ponemčile praslovanske dežele ob Odri.

Kaj pa je z Veletabi? Ko je moral Albert Medved prepustiti Henriku Levu Saksonska, dobil je za odškodnino kot državni fevd Severno Marko in jeden del Istočne Marke, ki se je bila od Saksonskega (v širjem pomenu) odluščila. Ti deželi sta dobili ime *Branibor*. Od dobe Karola Velikega so se nepreštano ustanovljale v Iliriji in Sveviji „marke“ (okrajine), ali sčasoma so izginoli Slovani z markami vred. Še danes govoré n. pr. nemški listi, da je Prusko-Poljsko nemška marka in da mora i nemška ostati.

(Dalje prihodnjič.)

R. A.

Pred občnim zborom Matice Slovenske.

Slovinci smo trdovraten narod. Neradi se učimo. Preteklost je minila — kdo bi se oziral na njo? Vzglede drugih narodov nas ne mote. Mi smo mi! Slovenci hodimo svoja pota! Osebni nazori so nam važnejši nego neovržne resnice, potrjene sto in stokrat v življenji narodov. Najtrpkeje čutimo to, kadar se koli zasučé govor o zavodu, ki nam ga je ustvaril pred več nego dvajsetimi leti rodoljubni napor prvih budnikov naših. Matica Slovenska — njeni občni zbori so že malodane poldrugo desetletje pravo bojišče slovensko. 28. t. m. bo zopet zbor in zopet boj. „Matica! daj nam leposlovnega medu! Zakaj si zavrgla Stritarja?“ glasilo se bo tu. „Akademija bodi nam Matica Slovenska!“ naglašalo se bo tam. Vmes bodo sikali glasovi: „Leposlovje je pohujšljivo! Mar naj nam še Matica izprija mladino ter množi grehe slovenske?“

Matica Slovenska ne stoji pretrdno. Ne izpodmeľimo ji že itak dosti zrahljane podlage! Ne odganjajmo z nepotrebni prepiri od nje mož, ki žele spraviti Matico na znanstveni tir. Zavetje vedi slovenski bodi Matica naša. Vlada nam ne bo izdajala znanstvenih knjig — še šolskih nam ne zalaga. Potehtajmo poslednji plod Matičin! Mar ni vrazil sleharnega omikanega Slovenca? Da, ko bi take darove dajala vsako leto svojim društvenikom, smel bi narod slovenski ponosen biti na svojo Matico. Radi lani zasluđuje njen odbor popolen absolutorij. Glede izdajanja knjig bi bilo umestno, da se opusti „Letopis“. Krajšim znanstvenim razpravam je široma odprt presnovani „Kres“. Obširnejšim proizvodom naj pomaga Matica na dan. Imenik vsakoletnih udov naj se prideva kateri knjigi koli, ne bo je kazil.

Matica nam je živo potrebna v kulturnem boji. Resno delo jo čaka. Po naših mislih ji je naloga: pripravljati pot slovenskim višjim gimnazijem. Priborili smo si nižje gimnazije — ne še vseh niti popolnoma, a že nam je pomerjati nadaljnji korak. Vlada nam mora dati ves gimnazij od prve do osme, ali recimo devete šole. Pri nas teče zdaj prav tako, kakor pred petdesetimi leti na Češkem. Naši severni bratje so se potegovali za češke srednje šole. Vlada in Nemci pa so rekali: Nimate knjig! Nimate profesorjev! Kaj je storila tedaj Matica češka? Izdajala je same šolske knjige za gimnazije. Danes pa je v Čehih, na Moravi in Šleskem vsega vkupe 49 čeških gimnazijev in realk. Ista trujeva pot čaka nas. Narodne šole bomo dobili, če jih bomo zaslužili. Matica Slovenska je že posnemala severno sestro svojo, naj jo še v prihodnje! Naprosi naj slovenske profesorje strokovnjake, naj ji prirede rokopise šolskih knjig za višje gimnazije. Natiskuje pa naj samo take, ki zanimajo širje občinstvo n. pr. zgodovino, zemljepis, književno zgodovino. Abstraktnejše naj hrani do ugodne dobe v rokopisih, da se lahko brez velike škode Matičine izpremene, kadar se utegne predrugaciti učni načrt. Kadar

se to uresniči, tedaj ne bodo smeli molčati naši poslanci na Dunaji. Ven in ven naj bodo poudarjali: Knjige imamo, odprite jim šole!

Priporočujoč Matici znanstveno delovanje, ne pridružujemo se sovražnikom leposlovja. Zabavno berilo je tisto kurivo, ki razunema, razširja in pase rodoljubni ogenj. Brez lepe knjige vzvihra pač zdaj pa zdaj narodno nauđušenje, ali hipoma ugasne, ker mu nedostaje reje. V poslednjih letih nadlegujejo Matico od vseh strani, naj jim daje leposlovnega berila. Ti klici so jako poučni pojavi. To so klici naše mladine, katera hrepeni po domačih studencih. To so klici našega ženstva, pričakujočega književnih slaščic v domači, slovenski posodi. To so klici našega meščanstva, katero nam je prikleniti s književnimi vezmi k slovenskim idealom. Na leposlovnem polji se trudita „Ljubljanski Zvon“ in „Slovan“. Obeh uspehi so krasni. Poleg listov treba nam knjig. Teh ne more izdajati posameznik. Evo izkušnje! Izhajale so v Slovencih že lepe zbirke: Janežičevo Cvetje, Klasje, Slovenska knjižnica, Narodna biblioteka... Vse so zanikle. Treba nam je društva za izdajanje leposlovnih knjig. Društvo, ki bi to nalogo preuzelo, že imamo. To je „Pisateljsko podporno društvo“. V prvi dobi je že imelo blizu jednak namen. Prerodivši se lani, zballo se je natolcevanja češ, da konkurjuje z Matico. Ta strah odpade zdaj, ko je Matičin odbor v seji 17. marca t. l. izključil leposlovje iz Matičinega področja. Pisateljsko društvo kakor doslej, tudi poslej ne bode Matici tekmeč, nego sotrudnik v borbi za narodni obstoj. Slovenska Matica bode gotovo dosledno ravnala, ako izroči pisateljskemu društvu v upravo Jurčičevo ustanovo, namenjeno prospehu slovenskega lepoznanstva. Ta naj bi dajala nagrade izvornim leposlovnim spisom. Vsaj po troje knjig na leto bi se lahko porajalo v pisateljskem društvu: 1. izvoren slovenski leposlovni proizvod, 2. po jeden zvezek zbranih spisov starejših, že umrlih pisateljev slovenskih (živeči tirjajo nagrado, te pa ne zmore društvo zlahka), 3. po jeden prevod iz češčine, poljščine, ruščine in iz modernih jezikov (nemščina bodi izuzeta). Poseben odsek naj določi pisateljem inojezična dela, katera naj slovenijo. Odbor naj se voli izmed udov pisateljev; podporni udje, plačujoči po 2 gold. letnine, naj dobe pravico glasovanja in nasvetovanja ter vsakoletne društvene knjige.

Razdelimo si delo! Matica ne more vsemu kaj. Ona bodi mati našim gimnazijem, z vedo naj bistri glavo. Srce pa naj se ogreva naši mladini ob ognjišči, katero naj dvigne pisateljsko društvo naši lepi knjigi. Spoznajmo, da brez književnosti znanstvene in leposlovne moramo propasti. Večji narodi nego smo mi združujejo svoje sile v društvih. V društvih, v njih zložnem delovanji je tudi nam Slovincem in naši književnosti spas.

Matičar.

Dostavek uredništva.

Dasi se ne skladamo popolnoma z nazori častitega gospoda pisatelja, priobčujemo vendar njegov članek, ker je vsekakor v prid stvari, da se o tako imenitnem za-

vodu, kakor je „Slov. Matica“ razbistrijo nazori. Mnenje naše je in ostane, da nam „Slovenska Matica“ nima biti znanstvena akademija, ampak to, kar že

njeno ime kaže: zavod, ki bode okolo sebe zbiral vso inteligencijo slovensko. Zato pa jej je potreba, da goji leposlovje in popularizuje znanost. Le kedar bo na to pot krenila, bode smela še le pričakovati, da se začne množiti njeno članstvo; pričakovati, da bode naše meščanstvo in posvetna naša inteligencija začela marljiveje segati po njenih knjigah. Imejmo vedno pred očmi, da tako mal narod, kakor je naš, ne more nikdar priti do

mногоštevilnega učenjaštva, in strogo znanstvene knjige in razprave pristopne so vendarle učenjakom. — Prav iz srca pa nam govori častiti gospod pisatelj, da bi „Slovenska Matica“ imela skrbeti za izdavanje šolskih knjig. V ta smoter ne smel bi se nje odbor plašiti niti začasne investicije ustanovne glavnice. A v tem se utegne govoriti pri letošnjem obnem zboru.

Naše slike.

Bojanka.

Bojancih in sicer o selu in seljanih jednakega imena smo pisali obširneje v prvem letniku našega lista in omenili, da je to jedina pravoslavna naselbina na kranjski strani Kolpe (v političnem okraju črnomaljskem), ki je, zvezana samo z jedne strani z jednakorodnimi Marindolci na Hrvaškem, ohranila svoje stare običaje, svojo lepo opravo in svoj blagoglasni srbski govor (štokavščino). Današnja slika kaže, da so i Bojanke uvidele moderno potrebo fotografije, zbok tega naj nam lepa Bojanka ne zameri, da našim čitateljem z besedami prej imenovanega spisa opišemo njeno krasno opravo; torej počnimo pri glavic! Opomniti nam je, da se nošnja bojanskih deklet in žen razlikuje bistveno le v tem, da devojke nose svoji bujni kiti po hrbtu, žene po prsih; crvenkape nosijo samo še male devojke. Pod kite je podložena „parta“, t. j. jermen, na katerem nosi Bojanka, seosebno kader ima praznjo obleko, malone vse svoje bogastvo: tolarje in drugo srebrnino razne starosti, koncem kit pa preluknjan — naprstnik. Vrhu glave umeje ti kaj spretno speti četiroglati robec „povezačo“, ki jej visi po zatilniku kakor Romankam. Okrog vratu nosi „džerdan“, nekatera samo iz steklenih korald, nekatera pa tudi obvezen s srebrnjaki. Vrhu košulje (srajce) natakne si „zo-

bunčič“, to je oprsni, navadno témen, a ves obšit in pretkan s „srmo“ in drugimi zlatimi portami. Pod zobunčičem je za navadno „tkanica“ (tkan pas), pri bogatejših pa s škrlatom obšit in s srebrnim novcem nadeven „kraj“. Predpasnik jej je „prégača“; tkan je iz živobojne volne; navadni se cené po forintu, s svilo, srebrom in zlatom prevezeni pa po deset forintov in več. Nu zato pa traje nekateri vse življenje, in unuka ga hrani babici v spomin. Kikle so jim „skuti“ in niso toli dolge, da bi se ne videle pisane „čarape“, „natikače“ ali „cipele“, kakor je pač vreme suho ali vlažno. Ko imaš pred seboj več takih bitij, dozdeva se ti, da bereš blestečo bajko bajeslovnega jutra. —

Nedolžno priprosto, a nekako resno in zamišljeno nas motri črnooka „Vlahinja“, kakor da se žalno spominja britke prošlosti svojega roda ter da jo skrbi, kaj dadó bodoča leta. Mi pa jej želimo vse dobro in velimo z našim Vrazom:

Viek ti duša čista
i nevina bila!
Tudja zmija srca
ti ne otrovila!

Čuvao te andjeo
neba sinak prosti,
Svedj te nadkrivajuć
štitom narodnosti!

Na samostanskem dvorišči.

(K sliki.)

„sakdanja dogodba je, katero nam na današnji sliki predočuje češki umetnik Zikmund Rudl. Po nesreči in morebiti tudi boleznj sključena rodbina, katera je izročena miloščini sočloveštva, zatekla se je pred samostanska vrata. Trpljenje in glad zre z obličij očeta, matere in nedorasle hčere. Prva dva sedita z ne-

kako tiho resignacijo, pričakujoča od milosrčnosti samostanskih sester pomoči; hčerka njijna pa se nestrpljivo ozira v samostanski hodnik, v katerem se je ravno prikazala sestra s košarico na rokah. — Res prava ilustracija dobrega dela, katero samostani vrše vsak dan in katero slove: gladne nasititi in žejne napojiti.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

„Maticе Slovenske“ odbor je imel dne 17. marca t. l. svojo redno (72.) sejo, katera je v marsikaterem oziru jako zanimljiva za nas. Najprvo je omenil predsednik nekaterih zadev, spadajočih v področje odborovo, n. pr. da je odbor nekoliko pisem Kopitarjevih do Jak. Zupana poslal prof. V. Jagiću, da je daroval nekoliko

knjig in da je konečno veliko zbirko čeških knjig, ki jo je poslal g. Jan Lego Matici, odstopil učiteljskima knjižnicama, gimnazijski in rejalski v Ljubljani. Odbor je nadalje sklenil izdati za letošnje leto troje knjig in jih dati tiskati v treh tiskarnah (! Čemu pa so nam osnovali rodoljubi „Narodno Tiskarno“? Ali zato, da podpiramo vse

druge tiskarne, samo „Narodne“ ne? Ali je tudi to slovensko domoljubje!) Kakor znano, dovolil je deželni zbor kranjski Matici za izdavanje šolskih knjig 500 goldinarjev podpore, za kar se bode izrekla zahvala na prihodnjem običnem zboru.

Naši čestiti čitatelji se še dobro spominjajo, da smo predlagali lani, naj Matica odbor kupuje lastništvo in založništvo slovenskih knjig od odličnih pisateljev naših. Vsak književnik nam bode rad pritegnil, da je naša Matica že s tem veliko zamudila, da ni kupila lastništva in založništva Jurčičevih spisov, katere je zadnji čas, kakor znano, preuzela „Narodna Tiskarna“ v založbo. Na zadnji seji pa se je pečal Maticin odbor z vprašanjem, ali bi kupil lastništvo in založništvo Stritarjevih spisov. Odkritosrčno naj povemo, da smo mislili in upali, da se bode izpolnila naša želja, namreč, da bi Matica s svojim aparatom razširila v slovenski svet Stritarjeve spise. Vedeli smo, da g. Stritar ne bode zahteval vsote, katere mu odbor ne bi mogel dovoliti, ker gospod pisatelj ni nikoli pisal zato, da bi se odenaril; vse to smo vedeli. Še večje pa je bilo naše upanje, ko smo slišali, da gospod Stritar zahteva toliko od pole, kolikor daje Matica navadno boljšim prevodom; to je Matica bi lahko dobila Stritarjeve spise na pol zastonj! In kaj je storil Maticin odbor? Odbil je Stritarjevo ponudbo z „veliko“ večino, kakor javlja izvestje tajnikovo, in tako je rešil stvar na nejevoljo vseh književnikov. Sliši se, da je večina odbora to storila zaradi nekega „čudnega duha“ v Stritarjevih spisih, mi pa bi mislili, da ta „čudni duh“ vlada prej v ti „čudni“ večini, ki je tako čudno ravnala in glasovala. Jedno je imel gospod Stritar vedno pred očmi: oplemeniti ukus svojim rojakom. Vrhu tega nam je vedno klical: Sursum corda! Kvišku od zemlje nas je pouzdigoval, da bi spoznali, kar je lepo, plemenito in uzvišeno. In vendar se je njemu očitalo, ne toliko javno, kolikor tajno, da so mu spisi protiverski ali Bog vedi kaki! V obče se mora reči, da se slovenski inteligenciji godi velika krivica. Ako govorimo o inteligenciji, mislimo samo književnike; slovenski inteligenciji se očita, da je liberalna, brezverska, posebno g. Stritar da je neki tak liberallec ali brezverec, ki nam je kvaril mladino, pohujševal mladi svet. Toda vse to ni res. Mi smo vsi jedne vere in nihče ne misli pri nas uvajati kako drugo vero. Ni ga slovenskega pisatelja, kateri bi odvrčal rojake od cerkve, in vendar moramo slišati vsak dan toliko očitanja! Uzroki temu očitaju tiče čisto drugde, in nam je le žal, da se posvetni stan v teh rečeh prička z duhovnim stanom. Plašč krščanske ljubezni je vsem potreben. Mi protestujemo danes javno in slovesno proti brezverstvu, katero se nam očita, ker nam je do tega mnogo, da se nam ohrani vera in narodnost. Poleg duhovnih znanosti treba je gojiti tudi posvetne. Pri nas se rado samo pobija; kedaj pa pride čas zloge in ljubezni? Rojaki smo si, torej ljubimo se! Spoštujmo pa tiste, ki so že kaj storili za izobraženje našega naroda. G. Stritar je storil premnogo za nas in veseli moramo biti, da ga imamo. In zato smo prepričani, da bodo zadnji sklep Maticine Slovenske obsojali vsi prijatelji naše književnosti. Pomisliti je treba, da je odbor s svojim sklepom izrekel sodbo, kakor da še g. Stritar ne bi znal pisati za našo Matico! Po takem ni čudo, ako se vedno sliši tožba, da ne pospešujemo zadosti književnosti. Ni čudo, da ni zloge med nami, ker se pisatelji sivo gledajo. Blagor domovine in književnosti naše bodi nam pred očmi, potem ne bomo doživeli nikdar enakih sklepov.

Letošnji redni veliki zbor Maticine Slovenske bode v sredo 28. aprila.

Vrsta razpravam: 1. Prvosednikov ogovor. — Račun o društvenem novčnem gospodarstvu v dobi od 1. jan. do 31. dec. 1885. l. — 3. Volitev treh društvenikov, katerim je v zmislu § 9. a. društvenih pravil presojeti in potrjevati odborove letne račune o novčnem gospodarstvu. — Pro-račun za l. 1887. — 5. Dopolnilna volitev odbornikov.

— Po § 12. društvenih pravil imajo letos izstopiti iz odbora gg.: dr. Anton Jeglič, Karol Klun, Fran Kosar, dr. Josip Poklukar, dr. Jurij Sterbenec, Karol Šavnik, Ivan Tomšič in dr. Josip vitez Tonkli. Razven teh izstopita iz odbora letos tudi še gg. Simon Gregorčič in Janko Kersnik, ker sta bita na XVIII., oziroma na XIX. rednem velikem zboru voljena le na tri, oziroma na dve leti. Voliti je tedaj vsega skupaj 10 odbornikov. V odboru pa še ostanejo, in sicer izmed ljubljanskih odbornikov gospodje: Peter Grasselli, dr. Anton Jarc, Anton Kržič, dr. Fran Lampe, Fran Levec, Josip Marn, Maks Pleteršnik, Andrej Praprotnik, Luka Robič, Feliks Stegnar, Josip Šuman, Ivan Vavrū, Ivan Vilhar, Matej Vodusek, Anton Zupančič, Vilibald Zupančič in dr. Jernej Zupanec; izmed unanjih odbornikov pa gospodje: Matej Cigale, Andrej Einspieler, Fran Erjavec, Fran Hubad, Ivan Majciger, Andrej Marušič, Božidar Raič, Andrej Senekovič, Luka Svetec, Fran Šuklje, dr. Ivan Šust, Fran Wies-thaler in Mihal zolgar. Vsaj 16 odbornikov mora po § 12. društvenih pravil navadno bivati v Ljubljani. Izstopivši smejo biti zopet voljeni. Pri volitvi odbornikov in istotako pri volitvi treh računskih presojevalcev (3. točka) se uštevajo tudi volilni listki takih društvenikov, ki sicer niso mogli priti sami na zbor, ki so pa vendar volilne listke poslali odboru z lastnoročnim podpisom, tako da ni suma zaradi kake prevare. — 6. Letno poročilo o odborovem delovanju od 1. aprila 1885 do 31. marca 1886. leta. — 7. Posamični nasveti.

Občni zbor pisateljskega podpornega društva bode v soboto 17. aprila 1886 ob 7. uri zvečer v steklenem salonu ljubljanske čitalnice. Dnevni red: a) izvestje tajnikovo; b) izvestje blagajnikovo; c) volitev treh preglednikov društvenih računov; č) volitev predsednika in šestih odbornikov in d) posamični nasveti.

Ambrozijanska hvalnica „Te Deum laudamus“, zložil in prečastitemu g. Adolfu Harmelju, slavnemu pospešniku cerkvene glasbe hvaležno poklonil Janez Carli. Op. 3. Cena 60 kr. Založil skladatelj. Tiskali Blaznikovi nasledniki v Ljubljani 1886. Prodaje skladatelj v Škofji Loki in „Katoliška bukvarna“ v Ljubljani.

„Kres.“ Dne 1. aprila je prišla na svetlo 1. številka preosnovanega „Kresa“, katera nas je zadovoljila v vsakem oziru. Zato pozdravljamo naš znanstveni list prav srčno in mu želimo mnogo prijateljev.

Spoznavši, da je Slovincem znanstvene književnosti neobhodno potreba, odločil se je dr. Sket ustvariti list za pouk in znanstvo. V ta namen se je pretvoril „Kres“ v poučen in znanstven list. Ker nimamo nobenega znanstvenostrokovnjaškega lista, bode gojil „Kres“ kolikor mogoče vse znanstvene stroke. A pri tem hoče skrbeti, da bodo spisi zvečine poučnega značaja ter vsakemu omikancu v obče zanimljivi in sploh lahko umevni.

Komur je do tega, da se pri nas znanstvena književnost bolj krepko goji in da dobe naši klici po lastnih srednjih šolah tudi v tem zmislu trdnjšo podlago, ta naj „Kres“ gmotno in duševno podpira. Nadejamo se, da je že naše razumništvo toliko naraslo, da si bode moglo vzdržavati vsaj jedini znanstveni list.

List izhaja kot četrtletnik v posamičnih zvezkih po šest tiskanih pol obsegajočih. Za celo leto velja 3 gl., po knjigarnah vsak zvezek 80 nov. Kdor naroči skupaj 12 izvodov, dobi jednega povrhu. Naročnina naj se pošilja tiskarni družbe sv. Mohorja v Celovci. Vsebina 1. zvezka; 1. Iz zapuščine pesnika Simona Jenka. Po pesnikovem dnevniku priobčil I. Jenko — 2. „Doneski k zgodovini devetega stoletja.“ Dr. Fr. Kos. — 3. „Imenopis konjiške nadfare.“ M. Napotnik. — 4. „Ivan Manel, Manlius ali Mandelc, prvi tiskar na Kranjskem.“ Sestavil L. Žvab. — 5. „Nestorjevi Vlasi.“ Dav. Trstenjak. — 6. „Kako se pripravljata rastlinam podstava.“ M. Cilenšek. — 7. „Balon „La France.“ Dr. Ig. Klemenčič. — 8. „O starejši dobi

indijskega slovstva.“ Dr. K. Glaser. — 9. † Lavoslav Gorénjec-Podgoričan.“ Andrej Fekonja. — 10. „Poročilo o hrvatski književnosti. XIV.“ J. Steklasa. — 11. Drobnoti.

— **Poziv slovenskim pisateljem.** Odbor „Maticе Slovenske“ se obrača do vseh redoljubnih pisateljev slovenskih z iskreno prošnjo, da bi čim preje tem boljše poslali kaj primernih doneskov za letošnji „Letopis“. Kakor lani, bodo se sprejemali tudi letos samo izvorno znanstveni in znanstveno poučni spisi iz raznovrstnih strok človeškega znanja; vendar je želeli, da bi čč. gg. pisatelji svojim razpravam izbrali take predmete, ki ugajajo potrebam naroda slovenskega ter zaradi svoje splošne zanimljivosti prijajo večini mati-činih društvenikov. Rokopisi naj se pošiljajo najpozneje do 15. maja 1886. leta predsedništvu Maticе Slovenske v Ljubljani. Po pravilih določena nagrada v „Letopis“ sprejetim spisom se bode izplačevala, kadar bode knjiga dotiskana.

V imenu Maticе Slovenske:

Za prvosednika:

Josip Marn.

Odbornik:

Fr. Levce.

Vojni jezik. — **Mi navadni državljani nismo** niti opazili, kaka velika nevarnost je pretila Avstroogrski, ker so se med vojaki namesto popačenih besedi à la gvér, šisat, muštrenge, začeli rabiti pravi izrazi: puška, streljati, vaje. Gospod vojni minister, kateri strogo pazi, da se nam ohrani nedotakljiva zmagonosnost naše vojske, pa je na srečo odkril to nevarnost ter zaukazal, da se mora odslej strogo paziti, da se ne bodo več izpreminjali „reglementski“ izrazi ter nadomeščali z narodnimi. Hvala Bogu in pa previdnosti vojnega ministra! sedaj je preteča nevarnost odklonjena. — Sicer pa moramo gospodu voj-nemu ministru res biti hvaležni, da je izdal to naredbo; kaka škoda bodočih naših jezikoslovcev — in teh bodemo Slovenci imeli vedno veliko — bila bi, ko bi izginila popolnoma ona sladka govorica, katera se sedaj tako ponosno razlega po vojašnicah, v katerih so nastanjeni naši Janezi. „Slovenec“ nam je podal nekoliko vzgledov te govorice. Ker so zelo klasični in ker je še le na temelji njihovem mogoče prav oceniti vojnega ministra naredbo, ponatiskujemo jih. Glase se:

„G'spud autman, poniž'n meldam, da je infanterist Johan Neroden sinoč čez cajt ven ostal in sem ga za to

na raport beštimov!“ „Je že prav, ti bom pokazal, ka se pravi ne cofenštrajha držati. 6 ur špange in pa cel teden po menazi s cokenpokom ausrukut, alsdon pa še za štrcf cel meses cimertur! Abtretien!“ G'spud lajtman, poniž'n meldam, da je cugsfirarji Žvižgovcu na cvajtga pri ta šarfibengah na gvir šoft počil.“ „Aufpasajte! Juter je ta erstga; zjutraj pojmeta dva moža tobak fasat, pet jih gre pa na arbajt na šištond, vsi drugi, kar jih ne pojde v dinst, bomo šli pa blindselcirat. To vam pa že sedaj povem, da kdor mi bo slabo aufmaširal ali s'cer ne bo aufpasov, pojde v einzelarest. Ob jednajstih je auszalenga Popoludne se bodo pa štrozaki stopfal in pa montura se bo pucala, zulect je pa pokažvizita.“ —

Nove knjige. — „Ljudska knjižnica,“ ki jo izdaje in zalaga Lavoslav Kordeš v Mariboru, Solske ulice štev. 2., pričela je letos svoj II. tečaj in so prišli do zdaj že 4 zvezkov na svetlo. Zadnji (4.) nam došli zvezek „Ljudske knjižnice“ ima naslednjo vsebino: Pergamén mauriškega doktorja. Iz češčine preložil Jos. Sattler; Ponočna straža, češki spisala Božena Nemcová, preložil Jos. Sattler; Hudičev križ, češki spisal J. Červenka, preložil Jos. Sattler; Kako je odlegel Ančki zobobol, češki spisal dr. J. Štolba, poslovenil Jos. Sattler. Carigrabski derviši (menihi), hrvaški spisal Fr. Jukić, poslovenil Božidar Strmski. — Cena zvezku 6 kr., s poštnino 8 kr.

O ti priliki naj še omenimo, da je podjetni g. Lavoslav Kordeš dne 23. februvarja t. l. odprl podružnico v Ptuj, kjer se sprejemajo vse naročbe na tiskovine in tiskovna dela

„Delavski prijatelj.“ Nauki, ki so delavcem v sedanjih dobi potrebni. Spisal France Podgornik. Novo Mesto. Tiskal in založil J. Krajec. 1886.“ 16. Str. 52. Cena 20 kr. — To je prav poučna in jako koristna knjižica, namenjena našim delavcem. Ima dva dela: v prvem pripoveduje gospod pisatelj, „Kako so doslej delavce učili in vodili?“ v drugem pa navaja delavce na to, „Po čem je delavcem hrepeneti v sedanjem času.“ Knjižica je pisana kratko in jako jasno, tako da bode svoj blagi namen popolnoma dosegla. Priporočamo jo posebe delavskim društvom, katerim jo je posvetil pisatelj, naj jo širijo med slovenskimi delavci.

Ostali slovanski svet.

Slovanska kratkovidnost. — **Z ozirom na** vest, priobčeno v poslednji številki pod tem naslovom, prejeli smo naslednje pismo:

Львовъ 23 марта 1886. г.
4 апрѣля

Милостивый Государь
Господинъ Редакторъ!

На Вашу статью „Slovanska kratkovidnost“, помещенную въ многоуважаемомъ журналѣ „Slovan“ отъ 1. апрѣля с. г. имѣю честь отвѣтить, что до сихъ поръ никто изъ русскихъ Галичанъ не думалъ о высылкѣ какого-нибудь письма или адреса къ кн. Бисмарку, что затѣмъ всѣ толки подобнаго рода лишены основанія.

Съ глубочайшимъ почтеніемъ
покорнѣйшій Вашъ слуга
Венедиктъ М. Площанскій,
Редакторъ-издатель галицко-русской
газеты „Слово“.

Z veseljem priobčujemo ta popravek, kajti nam dokazuje, da so poročila, katera so se bila razsejala po raznih listih o zloradnosti galiških Rusov glede preganjanja poznajskih Poljakov, popolnoma neosnovana in da izhajajo od sovražnikov Slovanstva, kateri bi si želeli neiskrenosti in zavidnosti med posamičnimi slovanskimi rodovi. Mi

smo ono vest posneli po „Russkom „Kurjerč“. Ker pa sedaj vidimo, da veliki ruski listi zajemajo zvečine iz nezanesljivih — bržkone nemških — virov, a ne da bi se poučevali neposredno, bodemo v prihodnje nekoliko previdnejši nasproti njihovim, avstrijskega Slovanstva tičočim se poročilom.

† **Mihael Čajkovski (Sadik paša),** revolucijonar, pisatelj, diplomatski agent, turški paša in ruski pomeščik na skloni let, posvetivši svoj svobodni čas književnosti, končal je nedavno svoje življenje z revolverjem, v 78. letu svoje dobe. On se je rodil v Hilčinci, Berdičevskega ujezda, v 1808. letu. Goreči in daroviti mladenič se je udeleževal v prvi poljski ustaji; po naskoku Varšave bežal je v Pariz. Tukaj je začel svoje književno delovanje; njega „Kazacke povesti“ pridobile so mu izvestnost, a še bolj zgodovinska povest „Wernihova“. Ta najboljša dela pokojnega paše so se prevodila skoraj na vse evropske jezike, predno je bilo Čajkovskemu 30 let. Slovencem je znan njega roman „Kirdžali“. Francoska vlada, ki je v tem času ljubezničala s Poljaki, poslala je Čajkovskega kot diplomatskega agenta v Carjigrad. V turški stolici si je pridobil Čajkovski skoro zupanje vladnih mož in v 1849. naznačila ga je blistateljna Porta kot političnega poverjenika, da bi se pogovoril z voditelji mažarskih honvedov, ki so bežali v Turčijo.

Skoro potem je prejel Čajkovski musulmansko vero in stopil v turško službo. V krimski vojski je poveljeval Sadik paša oddelom poljskih dobrovoljcev, katere je on nazval: kazati sultana. Od l. 1856. je živel v Carjem gradu in dasi je bil ljubimec sultana Abdul Aziza, naveličal se je nazadnje vendar služiti Turčiji v ime fantastičnega poljskega kraljestva. L. 1873. je prosil carja Aleksandra Nikolajeviča II., da mu oprosti, in car mu je dovolil vrniti se v domovino, kjer je dobil nazaj svojo konfiskovano zemljo. Po vrnitvi v Rusijo je prejel pravoslavje in je svetoval svojim rojakom, ne nadejati se pomoči od zapadne Evrope in živeti v miru z Rusijo; ti njegovi spisi so polni globokega čustva. Glas Čajkovskega so slušali bolj hladnokrvni in razumni Poljaki, no večini je bil glas „upijočega v puščavi“. Nekaj spisov pokojnikovih, pisanih v tem duhu, bilo je tiskanih v „Novom Vremeni“.

Kolikor jaz vem, po besedah, znajočih Čajkovskega ljudi, on ni trpel „gladu in hladu“, kakor govoré nekateri ruski časniki, ki trdè, da se je Čajkovski zastrelil zato, ker ni imel kaj jesti, češ, da Poljaki niso dopuščali knjigotrzcem in izdajateljem tiskati celo spisov njega prve mladosti. Sin Čajkovskega je kavalerijski ruski častnik, hčerka pa, deklica neopisano prekrasna, učila se je še pred dvema letoma v kijevskem zavodu. Kaj je primoralo pisatelja „Kirdžalija“ ubiti se, je torej neizvestno.

Poljaki delujejo kolikor mogoče v to, da bi si gališke Ruse napravili za nespravljive sovražnike. Nobene prilike ne opuščajo, da bi jim ne pokazali, da je med ruskim in poljskim narodom v Galiciji nekako taka razlika, kakor med „panom“ (graščakom) in „chlopom“ (kmetom). Poročila o podporah, katere je razdelil gališki deželni zbor v poslednji svoji zborbi, dokazujejo nam to zopet. Za ruske kulturne namene se je dovolilo namreč vsega vkup 8950 gld., ko se je dovolilo jedinemu poljskemu gledališču 32000 gld. in „krakowskiej akademiji umiejtności“ 18000 gld. In vendar je v Galiciji mnogo več Rusov, nego Poljakov.

— **Slavjane, ih vzajmnyja otnošenija i svjazu.** Sočinil J. Pervolf, Tom. I. Očerki istoriji Slavjan v XVIII. veka. Varšava, 1886, str. 208, cena 2 rub. Vse delo, po programu pisatelja, bode imelo četiri tome; prvi tom razvija bolj podrobno to, kar je pisatelj pisal že pred 12 leti v brošuri pod zaglavjem: Slavjanskaja vzajmnost s drevnejših vremen do 18. veka. Po mnenji pisatelja se je sredi Slavjanov takrat prvič pojavila ideja k vzajmnemu zblizenju. Glede odnošenja Rusije k „vrozrođeniju Slavjan“ trdi pisatelj, da probuja „ruskoje urá“ južne in zapadne Slavjane od njih globokega sna in ob jednem straši Turke, Grke, Italijane, Mažarje, posebno pa Nemce, ki stražijo spečega Slavjana. Po mnenji Pervolfa „v poslednjeje vremena russkij narod stanovitsja toj osju, okolo kotorj načinajet dvigatjeja novejšaja istorija vsego slavjanskago plemeni.“ Žal, da dogodki poslednjih mesecev ne potrjujejo tega mnenja; da, možno je celo misliti, da n. pr. Srbi in Bolgarji hoté imeti vsak svojo os, okolo katere bi se sukali. D. H - k.

— **Žitijè i hoždénije Daniila rúsjskija zemli igumena 1106—1107.** v 8. in 9. zvezku „Pravoslavnago Palestinskago sbornika“. Potovanja igumena Daniila, izvestnega pod nazvanjem „Palomnika“ je jeden iz najbolj starih pametnikov ruske književnosti. O osebi samega igumena Daniila vemo malo; zelo neizvestno je, kdaj je bil v sveti zemlji. V svojem pripovedovanji igumen Daniil govori samo, da je spremljal Baldujina v pohodu

na Damask. Iz letopisov jeruzalemskega kraljestva pa se vidi, da je Baldujín vojeval neprenehoma od 1006 do 1100 z emirom Damaska. — Po mnenji učenjakov je bil igumen ravno to palomnikom, kar Nestor letopiscem. Njega „hoždenija“, razprostranjeni v mnogih spiskih, bili so dolgo kažipot ruskim palomnikom. (Palomnik od besede „palma“, ker so se potniki vračali s palmovimi vejami v Rusijo.) Najstari spisek je od leta 1475. Dozdaj jih je najdenih sedemdeset. Najiminitnejši je spisek, ki ga ima A. J. Hludov in ki je pisan bržkone v 11. stoletji; v njem je mnogo podob; vse te ilustracije so raskrašene z vodenimi kraskami. V knjigi je priložena karta Palestine, načrt Jeruzalema v 12. veku, načrt zidanj carja Konstantina na mestu trpenja Jezusa Krista in načrti domov Ivana Bogoslova in sv. Josipa. Naj bi i slovenski slavisti segli po njej. (Ako je komu treba kake ruske knjige, svetujem mu obratiti se v Книжный Магазинъ И. И. Глазунова въ С. Петербурѣ.

Rusija in Francija. — **Odkar se je po Francoskem po žalostni vojski leta 1870. začel razlegati klic „revanche“,** obrnile so se oči francoskega naroda nehote na sever k veliki in mogočni slovanski državi. Nikdo namreč ne dvoji, da mora prej ali slej priti do velikega boja med nemškim in slovanskim svetom, do boja, ki bode odločil, ali ostane svetna vlada v rokah Nemcev ali bo prešla v roke mladega, čvrstega in nadarjenega Slovanstva. Naravno je torej, da Francozi zmatrajo Rusijo — to veliko predstaviteljico Slovanstva — za svojo bodočo zaveznico v boji z grabežljivo Nemčijo. To je pa uzrok, da so se začeli izredno zanimati za ruski narod in za razmere po ogromni državi „bjelago carja“.

Iz nobene tuje književnosti se danes na francoski jezik ne prevaja toliko, kolikor iz ruske. Gogolj, Turgenjev, Tolstoj, Dostojevskij so najpopularnejši romanopisci na Francoskem. Ne samo da se prevodi spisov njihovih razprodajejo v ogromni množini, pišejo tudi najboljši francoski književni kritiki obširne ocene o njih. Hvalijo se ruski romani posebno zaradi njihovega zdravega — nasproti francoskemu à la Zola moglo bi se reči — deviškega realizma in pa zaradi obširnosti snovi.

Poleg tega pa se francosko občinstvo tudi sicer jako živo zanima za ruske razmere. Tudi pri nas znani profesor Louis Léger je začel nedavno v „College de France“ predavanja o „zgodovini ruske civilizacije“. Pri teh predavanjih je vedno največja gnječa odbranega pariškega občinstva. V prvih dveh svojih predavanjih je učeni prijatelj Slovanov govoril o tem, kaj se je doslej pisalo na Francoskem o Rusiji. Opozoril je na silne napake, katere je porodila nevednost nekaterih pisateljev, ki so pišoč o Rusiji zajemali navadno iz nemških, Slovanstvu vedno sovražnih virov. Profesor Léger je svaril svoje poslušalce, kedar se hočejo poučevati o Rusiji, naj ne zajemajo iz nezanesljivih virov ter je kot dobra francoska dela o Rusiji priporočal: Reclu-ov zemljepis, Rambaudovo „Histoire de la Russie“ in veliko književno delo Anatola Leroy-Beaulieu „L' empire des Tsars“.

Kakor se vidi iz povedanega, rase povsod važnost Slovanstva. To bodi v izpodbujo nam „pozabljenim“ Slovencem.

Popravek.

V poslednjo 7. številko „Slovanovo“ na 112. strani v drugi razpredelek v 10 vrsto se je urinola tiskovna napaka; namesto: štiridesetih, čitati je treba: štiriinšestdesetih slik.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošilajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.